Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 20 גראשען

היינט 8 זייטען.

נייער פאלקסבלאט

אונפארטייאישע פאליטיש-געזעלשאפטליכע טאג-צייטונג

Nr. 294 | Łódź, Czwartek 19 grudnia 1929 r. | זיבעטער יאהרגאנג | לאדז, דאנערשטאג, י״ז כסלו תר״צ | Nr. 294

Adres Redakcji i Administracji Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71 | אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פיעטריקאווער 21, טעל. 224-71

די שפאנונג האט אויפגעהערט

רוהיגער פערלויף פון דער נעכטיגער סיים-זיצונג

רעגירונגס-קריזיס נאך נישט ליקווידירט

ווארשא, 18. (טעלעפאניש פון אונזער סיים-קארעספאנדענט).

די שפאנונג, וואס האט געהערשט די לעצטע טעג אין די סיים-קרייזען, האט איצט אינגאנצען אויפגעהערט, און סיים איז רוהיג. דער „אויסנאהמס צושטאנד" איבער'ן סיים איז אפגעשאפט. די פערשטארקטע שמירה איז שוין בעזייטיגט און אין סיים געהט מען אריין דורך די געוועהנליכע אריינגאנגען.

די ענטשפאנונג פיהלט זיך אויך אויף דער גאס. וואו ס'זענען שוין מעהר נישטא די ספעציפישע מחנות צושויער און וואו אליין זעהט-אויס „וואכעדיג" און נארמאל, ווי אין א פראסטען מיטוואך.

בלויז פאר די זשורנאליסטען אין סיים גופא זענען נאך פערבליבען די אויסנאהמס-פעראררנונגען און די זשורנאליסטען האבען ווייטער נישט קיין פרייע בעוועגונג; צוליב דעם האלטען־אפ די סיים-קארעספאנדענטען אפעציעלע זיצונג וועגן דעם, ווי אזוי צו רעאגירען דערויף.

אויף די בענק פון די מיניסטארען און וויצע-מיניסטארען איז קיינער נישט געוועסען.

נישט אלע דעפוטאטען זעהט אויס האבען געוואוסט וועגן דעם געשלאסענעם אפמאך און האבען נעפרובט צו מאכען צווישען-רופען, אבער זיי זענען באלד איינגעשטילט געווארען דורך די אנפיהרער.

א שטיקעל צורודערונג אין דער געמיטליכער שטימונג האט געמאכט דער נייער קאמוניסטישער דעפוטאט זשארסקי מיט זיין רעדע.

נעכטען האבען געשוואוירען צוויי נייע דעפוטאטען: דער קאמוניסט זשארסקי, וועלכער איז אריין אין סיים אויפ'ן ארט פון ווארסקי'ן און ב״ר וואלף, וועלכער איז אריין אויפ'ן ארט פון פערשטארבענעם ד״ר לעאן רייך.

די זיצונג פון סיים

די זיצונג פון סיים איז געעפענט געווארען דורכן סיים-מארשאלעק דאשינסקי פונקט 12 א זייגער מיט 15 מינוט. דער מארשאלעק האט אפיציעל מיטגעטיילט וועגן דער רימיסיע פון דער רעגירונג, דאן וועגן דעם, אז ער האט איבערגעשיקט די נאוועלע צום דעקרעט וועגן אלגעמיינע געריכטען, וואס איז אנגענומען געווארען דורכ'ן סיים, צו דער רעגירונג, דאן נאך, אז אין סאנדאמירער קרייז זענען דורכ'ן העכסטען געריכט געפסלט געווארען די וואהלען צום סיים, און אזוי-ארום פערלירען זייערע מאנדאטען די דעפוטאטען: כמאלא און קרול פון „וויזוואלעניע", מאלאשינסקי און לאפאצקי פון פ.פ.ס. און דאבראכא פון דער פויערים-ריכטונג.

דאן איז אפגעשיקט געווארען אין דער קאמיסיע דאס געזעץ וועגן פערלענגערען די קראפט פון דעקרעט וועגן נעהמען שטייערן פון אונבעוועגליכע גיטער, די גילטיגקייט פון דעקרעט איז געווען ביז'ן ערשטען יאנואר 1930. דער מארשאלעק האט אויסגעדריקט דעם וואונש אז די קאמיסיע זאל שוין פערטיג ווערען מיט דער ארבייט ביז דער שבת'דיגער פלענאר-זיצונג כדי ביז'ן 1-טען יאנואר זאל דער סענאט קענען אנגעהמען דאס געזעץ.

דאן איז דער סיים צוגעטרעטען צו ערלעדיגען אין דער ערשטער לעזונג די פארשלאגען וועגען ענדערען דעם רעגולאמין פון סיים, בעזונדערס אין דער פראגע פון ביודזשעט-דעבאטען. די דאזיגע פארשלאגען זענען אריינגעטראגען געווארען דורכ'ן צענטראלעוו, א רייה פארשלאגען אין דעם ענין האבען אייך אריינגעטראגען די ענדעקעס.

א ווארט צו דעם פארשלאג האט גענומען דער קאמוניסטישער דעפוטאט זשארסקי, וועלכער איז אנוועזענד געווען דאס ערשטע מאל אין סיים אויפ'ן ארט פון רעפ. ווארסקי. רעפ. זשארסקי האט געהאלטען א זעהר שארפע רעדע, אז דער רעגולאמין איז א פארטזעצונג פון אפמאך וואס איז געשלאסען געווארען, פאר וואס דער מארשאלעק האט [illegible] ביי איהם צוגענומען דאס ווארט.

דאן איז מען צוגעטרעטען צום דריטען פונקט פון דער טאג-ארדנונג, וועגן פארשלאג פון ב.ב., אויסצואוועהלען א קאמיסיע, וועלכע זאל אויספארשען דעם „אפיצירען-אינצידענט" אין סיים אין טאג פון 31-טען אקטאבער.

פאר דרינגליכקייט פונ'ם פארשלאג האט גערערט רעפ. פאראסקי (ב.ב.) ער האט אנגעוויזען, אז דער סיים-מארשאלעק האט איינגעארדענט א מאניפעסטאציע און גישט געעפענט די סיים-זיצונג דערפאר ווייל א גרופע אפיצירען זענען געקומען אפגעבען כבוד זייער אנפיהרער מארשאל יוזעף פילסודסקי. רעפ. פאראסקי פערלאנגט, אז דער ענין זאל גענוי אויסגעפארשט ווערען.

ס'בעוויזט זיך אויף דער טריבונע רעפ. פראגער (פ.פ.ס.) באנראושירט דעם קאפ פון די וואונדען, וואס ער האט בעקומען פון די פראקעס, בעת א פערלעזונג אין פרושקאוו. די פ. פ. ס. מאכען איהם אוואציעס.

רעפ. פראגער האלט אויך, אז דער ענין דארף אויסגעפארשט ווערען, די פ.פ.ס. וויל רעמאסקירען דעם נישט איינגעגעבענעם אפמאך.

די דרינגליכקייט פון פארשלאג ווערט אנגענומען און דער פארשלאג ווערט אפגעשיקט אין דער קאמיסיע, די נאהענטסטע זיצונג קומט פאר שבת 11 א זייגער אינדערפריה.

ווי האלט עס מיט'ן רעגירונגס-קריזיס?

ווארשא, 18 (טעלעפאניש פון אונזער סיים קארעספאנדענט). דער רעגירונגס-קריזיס האט זיך נישט געריהרט פון ארט. אין די קולוארען דרעהען זיך ארום די דעפוטאטען און וואלטען זיך געוואלט דערוויסען, וואס ס'וועט זיין, זיי האבען געמיינט, אז פאר'ן פרייז, וואס זיי וועלען איינגעהען אויף ענדערן די קאנסטיטוציע, וועט מען זיי מאכען אנדערע קאנצעסיעס אבער דערווייל הערט מען גארנישט.

ס'געהען ווייטער ארום קלאנגען, אז פרעמיער זאל ווערען פולק. פריסטער, אויב אזוי, ערקלערען די פ. פ. ס. וועלען זיי מוזען איבערגעהען צו א שארפער אפאזיציע.

ווייטער ווערט געשמועסט, אז בארטעל זאל היינט ווידער קומען קיין ווארשא, אבער וועגען דעם, אז ער זאל ווערען פרעמיער קען קיין רייד נישט זיין. ווייטער רעדט מען וועגען גענעראל סאסנקאווסקי, וועלכער איז אויך נישט קיין רעאלע קאנדידאטור, ווייטער וועגען פאטעק און צאר.

היינט איז דער מלוכה-פרעזידענט געוועזן אויף א קאנפערענץ ביים מארשאל פילסודסקי. אפשר האט די דאזיגע קאנפערענץ שוין ערלעדיגט דעם קריזיס.

די גרעסטע אונטערוואסער-שיף אין דער וועלט

לאנדאן, 18. (אטע) אין ניו-יארק האט מען נעכטען געלאזען אויפ'ן וואסער א נייע אונטער-וואסער-שיף „F 3". דאס איז די גרעסטע אונטער-וואסער-שיף, וואס מ'האט ביז איצט אויסגעבויט. די לענג פון דער שיף בעטרעפט 125 מעטער.

אנ'ערדציטערניש, וואס האט געדויערט 3 שעה

וואו איז זי פארגעקומען?

לאנדאן, 18 (אטע). די סייסמאגראפישע סטאציע אין וואשינגטאן האט נאטירט א שטארקע ערדציטערניש, וועלכע איז וואהרשיינליך פארגעקומען אויף די אלעאושע אינזלען. די ערד-ציטערניש האט געדויערט 3 שעה.

2 ענגלישע פליהער

ווילען פליהען פון ענגלאנד קיין קאפשטאט

לאנדאן. 28 (אטע). וועגען גורל פון די פליהער ווילי אם און יענקינס, וועלכע זענען נעכטען ארויסגעפלויגען פון לאנדאן קיין קאפשטאט איז נישט פערהאן קיין שום ידיעה, דאס לעצטע מאל האט מען דעם עראפלאן געזעהען איבער'ן אקעאן דינסטאג נאכמיטאג. די ענגלישע לופט-פליהער ווילען אדורכפליהען דעם שטח צווישען לאנדאן און קאפשטאט (10 טויזענד קילאמעטער) אהן אפשטעל און אזוי ארום שלאגען דעם וועלט-רעקארד.

פויערים-אונרוהען אין סאוויעט-אוקראינא.

מאסקווא, 18 (ספ. טעל.) אין סאוויעט-אוקראינא קומען ווייטער פאר פויערים-אונרוהען. נעכטען זענען ארום קיעוו פארגעקומען אנגריפען פון די פויערים געגען די אגענטען פון דער „טשרעזווימשאיקא". די פאליציי האט געשאסען און אוועקבעלעגט 10 מענשען, 25 פערזאן זענען פערוואונדעט געווארען. אויך אין אנדערע ערטער זענען פארגעקומען אונרוהען.

אויספארשונגס-קאמיסיע הערט אויס יודישע עדות

ירושלים, 18. (י. ט. א. טעלעגראפיש). היינט איז דורך דער אויספארשונגס-קאמיסיע אויסגעהערט געווארען איינער פון די עלטסטע יודישע קאלאניסטען אין פתח תקוה, אברהם שאפירא. שאפירא געפינט זיך שוין אין ארץ-ישראל 50 יאהר. דער עדות דערצעהלט, אז איינגיגע טעג פאר'ן 23 אויגוסט האבען שוין 600 אראבישע ארבייטער פערלאזען די ארבנזשען-פלאנטאציעס. ווי זיי האבען ערקלערט, זענען זיי געגאנגען קיין ירושלים אפהיטען די מוזולמענישע הייליגע מקומות.

דווי פרירי האט זיך בעמיהט ביים עדות ארויסצובעקומען, אז קאנפליקטען צווישען יודישע און אראבישע ארבייטער זענען שטענדיג פארגעקימען. ווייטער וויל ער ארויסבעקומען פון עדות, אז אין יאהר 1921 האבען יודען געוואלט בעפאלען די אראבישע דערפער. פערשטעהט זיך, אז שאפירא לייקענט דאס אלץ קאטעגאריש אפ.

דער נאהענטסטער יודישער עדות, וואס וועט אויסגעהערט ווערען דורך דער אויספארשונגס-קאמיסיע איז אדוו. הארי סאקער.

ירושלים, 18. (י. ט. א. טעלעגראפיש). אדוו. סטאקער, דער אנפיהרער פון דער אראבישער פארשטעהערשאפט אין דער אויספארשונגס-קאמיסיע האט שוין אויפגעהערט צו קומען אויף די זיצונגען. איהם פערטרעט איצט אדוו. סיליי. פון אראבישע קוועלען פערזיכערט מען, אז אדוו. סטאקער האט שוין זיין אויפגאבע ערפילט.

א״י-פראגען אין ענגלישען פארלאמענט

לאנדאן, 18. (י.ט.א. טעלעגראפיש). אויף דער היינטיגער זיצונג פון ענגלישען פארלאמענט זענען ווידער אריינגעטראגען געוואָרען א רייה אנפראגען וועגען ארץ-ישראל. דער אונטערשטאטס-סעקרעטאר שילס האט אויף אן אנפראגע פון דעפ. שמיט (לייבאר-פארטיי) געענטפערט, אז די ארבייטען פון דער אויספארשונגס-קאמיסיע וועלען פערענדיגט ווערען סוף פון היינטיגען חודש. ווען דער בעריכט וועט פערטיג ווערען, קען מען נאך נישט זאגען. מיט צופרידענהייט האט שילס פעסטגעשטעלט, אז דער ענגלישער אדמיניסטראציע אין ארץ-ישראל האט זיך איינגעגעבען צו בעהערשען די לאגע אין לאנד.

אויף ווייטערדיגע פראגען האט שילס געענטפערט, אז די ענטשעדיגונג, וואס וועט געגעבען ווערען די געליטענע אין ארץ-ישראל, וועלען נישט בעלעסטיגען דעם ענגלישען שטייער-צאהלער. ווייטער האט שילס ערקלערט, אז 16 יודישע קאלאניעס, וועלכע זענען פריהער געווען בעוואפענט, האבען אויך איצט געוועהר. וואס שייך די איבריגע, איז דער ענין נאך נישט פעסטגעשטעלט געווארען.

אכטונג, בעקער-מייסטער!

מיר מאכען אייך בעקאנט, אז שבת, דעם 21. דעצ. וועט דער פעראיין זיין אפען פון 2 א זייגער נאכמיטאג. ווער עס וועט ברויכען

קוואליפיצירטע ארבייטער,

אדער נישט קוואליפיצירטע, קאן זיך ווענדען אין פעראיין, וועט מען אזעלכע צושיקען.

די פערוואלטונג.

א זיכערע פרנסה

מיט 50 זלאטעס קען יעדער איינער פערדינען טעגליך פון 10—15 זלאטעס שטעהענדיג אויפ'ן מארק מיט א לייזבאר ארטיקעל. איינצעלהייטען זיך צו ערקונדיגען ביי ש. ווארצעל, וואלבאר-סקא 36 פון 10—12 מיטאג און 2—4 נאכם.

שרעקליכע קאטאסטראפע
אין א קויהלען=גרובען
60 ארבייטער אומגעקומען ביי א גאז=אויפרייס

נ י ו ־ י א ר ק, 18 (ספ. טעל.) אין א קויהלען־גרובען אין אקלאהאמא איז פארגעקומען א גאז־אויפרייס און 60 ארבייטער זענען אפגעשניטען געווארען פון דער אויבערפלאך. אין דעם גרובען איז ענטשטאנען א שרפה און די וועגען צו דער קאטאסטראפע זענען אלע אפגעשניטען. מען רעכענט, אז די ארבייטער זענען פער'משפט אויף טויט.

נ י ו ־ י א ר ק, 18. (ספ. טעל.) נאך א שווערער רעטונגס־אקציע איז געלונגען ארויסצובעקומען 12 קערפערס פון די בערג־ארבייטער. אויך די איבריגע 48 ארבייטער זענען אומגעקומען.

נ י ו ־ י א ר ק, 18 (ספ. טעל.) די קויהלען־גרובען־קאטאסטראפע אין מאק אליסטער איז די גרעסטע אין דער געשיכטע פון די גרובען קאטאסטראפעס.

ביי דער ערשטער ידיעה וועגען אויפרייס זענען אלארמירט געווארען די רעטונגס־קאלומנעס פון אלע ארומיגע גרובענס. די רעטונגס־אקציע איז געווען זעהר בעשווערט, ווייל פון 1200 מעטער טיף האבען זיך אלץ ארויסבעקומען גיפטיגע גאזען. מיט דער גרעסטער מסירת נפש האבען זיך די רעטונגס גרופען אראפגעלאזען אין דער טיף און אנגעטראפען אויף א גרופע ארבייטער, וועלכע האבען נאך ארויסגעוויזען שוואכע סמנים פון לעבען. נאך טיפער זענען אויף דר'ערד געלעגען 11 טויטע ארבייטער, וועלכע האבען געהאט פער־בלוטיגטע הענד, וואס בעווייזט, אז זיי האבען זיך געוואלט ראטעווען דראפענדיג זיך אויף די ווענד. פאר די גרובענס שפילען זיך אפ שרעקליכע סצענעס. די אומגעקומענע ארבייטער האבען פער־יתומ'ט 42 פרויען 175 קינדער.

בעזיגט דעם אטלאנטיק
2 פראנצויזישע פליהער אריבערגעפלויגען דעם אקעאן

פ א ר י ז, 18. (ספ. טעל.) דאס לופט־פליה־מיניסטעריום האט בעקומען אן'אפיציעלע מעלדונג, אז די צוויי פראנצויזישע לופט־פליהער שאל און בארזש זענען איבער'ן אטלאנטיק אנגעקומען פון אייראפא קיין דרום־אמעריקא. בעת'ן אראפלאזען זיך נעבען סאן־אנטאניא איז אבער מיט די לופט־פליהער געשעהען א קאטאסטראפע. שאל איז שווער פערוואונדעט געווארען, פארוש לייכט. דער אעראפלאן איז פערניכטעט. נישט קוקענדיג אויף דער קאטאסטראפע הערשט אין גאנץ פראנקרייך א פרייד צוליב דעם, וואס די פראנצויזישע פליהער האט זיך איינגעגעבען אריבערצופליהען דעם אטלאנטיק פון אייראפא קיין דרום אמעריקא. די פליהער האבען דורכגעמאכט א שטח פון 630 קילאמעטער.

גרויסע ארבייטסלאזע=אונרוהען אין פראנקפורט

ב ע ר ל י ן, 18. (ספ. טעל.) נעכטען אין אווענד האבען אין פראנקפורט אויסגעבראכען קאמוניסטישע אונרוהען, וועלכע האבען זיך פערצויגען א גאנצע נאכט. נאך א מיטינג האבען די ארבייטסלאזע איינגעארדענט א דעמאנסטראציע, בעת וועלכער ס'איז געקומען צו עטליכע צוזאמענשטויסען מיט דער פאליציי.

א גרופע ארבייטסלאזע האט אנגעהויבען שטורמען דעם מאגיסטראט. די פאליציי איז בעגעגענט געווארען מיט א האגעל פון שטיינער. נאכדעם איז ענטשטאנען א שיסעריי צווישען ביידע צדדים. נאך האלבער נאכט זענען די אונרוהען געווארען נאך געפעהרליכער. ערשט אינדערפריה זענען די אונרוהען איינגעשטילט געווארען. ס'זעגען פערהאן פיל פערוואונדעטע. די פאליציי האט ארעסטירט 30 פערזאן.

שווערע אויטא-קאטאסטראפע אין לעמבערג

ל ע מ ב ע ר ג, 18 (טעלעפאניש) עהערנעכטען ביינאכט איז אויף דער מיצקעוויטש־גאס פארגעקומען א שוידערליכע אויטא־קאטאסטראפע. אויף א טאקסיבקע „טאטרא" איז אנגעפאהרען א שווערער אויטא פונ'ם גוטסבעזיצער סערוואטאווסקי. די טאקסיבקע איז צושמעטערט געווארען. פון אונטער דער טאקסיבקע האט מען ארויסגעשלעפט שווער־פערוואונדעטע פאסאזשירען: יארסקי און פרל. לידיא סאסקעוויטש. דער שאפער איז לייכט פערוואונדעט געווארען. די פאסאזשירען פון שווערען אויטא גרעפין שויסקא און סערוואטאווסקי זענען לייכט פערוואונדעט געווארען. דאגעגען איז דער שאפער ארויס אונבעשעדיגט. דער גוטסבעזיצער שטייער איז לייכט פערוואונדעט געווארען. דער שאפער וואנדער איז ארעסטירט געווארען. וואנדער האט שוין איבערגעפאהרען א פרוי אויף טויט און איז פערמשפט געווארען, אבער דער אורטייל איז נישט אויסגעפיהרט געווארען.

גרויסער באנקעט אין ירושלים
לכבוד די יודישע פערטיידיגער אין דער אויספארשונגס=קאמיסיע

י ר ו ש ל י ם, 18 (י.ט.א. טעלעגראפיש). די ציוניסטישע עקזעקוטיווע האט איינגעארדענט א גרויסען באנקעט לכבוד די יודישע אדוואקאטען אין דער אויספארשונגס־קאמיסיע סער מערימאן און ערלייט. צום באנקעט זענען געווען איינגעלאדענט פארשטעהער פון אלע שיכטען, פון ועד הלאומי, הרב קוק און אנדערע.

אין נאמען פון דער עקזעקוטיווע האט די אדוואקאטען בעגריסט דער ערשטער קאלאנעל קיש. דאן האט געהאלטען א בעגריסונגס־רעדע דער בירגערמייסטער פון תל־אביב ה' דיזענהאף, וועלכער האט אויסגעדריקט די האפנונג, אז סער מערימאן אלס מיטגליד פון ענגלישען פארלאמענט, וועט אויך דארט פערטיידיגען די יודישע זאך, פונקט אזוי ווי ער טוט דאס אין דער אויספארשונגס־קאמיסיע.

סער מערימאן האט אין זיין רעדע אויסגעדריקט די האפנונג, אז עס וועלען קומען אין ארץ ישראל בעסערע צייטען פאר אלע טיילען פון דער בעפעלקערונג, אז שלום וועט הערשען אין לאנד. צוליב פערשטענדליכע טעמים, האט מערימאן געזאגט, קאן ער נישט בעריהרען די ענינים, וואס האבען א שייכות צו דער אויספארשונג וועגען די געשעהענישען.

דער צווייטער אדוואקאט ערלייט האט אויסגעדריקט זיין בעדויערן, וואס ער רעדט נישט העברעאיש, ער האט אונטערשטראכען, אז די פערטיידיגער פערשטעהען די גרויסע בעדייטונג פון דער יודישער זאך אין א"י ישראל, זיי פיהלען, ווי אלעמענס אויגען זענען געווענדעט אויף זיי און וואסער גרויסער פעראנטווארטליכקייט זיי טראגען. ווייטער האט ער געריהמט די יודישע עראבערונגען אין ארץ־ישראל.

אויספארשונגס-קאמיסיע וועט היי־יאהר נישט פערענדיגען די ארבייט

י ר ו ש ל י ם, 18 (י.ט.א. טעלעגראפיש) ווי י.ט.א. ווערט געוואויר, וועט די אויספארשונגס־קאמיסיע נישט פערענדיגען איהר ארבייט ביז ניי־יאהר. די יורידישע פערטרעטער אין דער קאמיסיע פאהרען אויף די חגאות א היים. די מיטגלידער פון דער קאמיסיע בלייבען אויף דער צייט אין ארץ־ישראל.

אויפבוי-קאמיטעט אין א"י

י ר ו ש ל י ם, 18 (י.ט.א. טעלעגראפיש) דא האט זיך געגרינדעט א קאמיטעט פאר אויפבוי פון די געליטענע ישובים אין ארץ־ישראל. אין קאמיטעט געהען אריין: קאלאנעל קיש, אינזש. רוטענבערג א. א.

הכנסה פון קרן היסוד

י ר ו ש ל י ם, 18 (י.ט.א. טעלעגראפיש) לויט די ידיעות פון דער צענטראל־פערוואלטונג פון קרן היסוד בעטרעפט די הכנסה פון ק. ה. פאר'ן לעצטען חודש 19985 פונט.

דער קאמף געגען יודישע שחיטה אין סאוועט-רוסלאנד

„עמעס" שרייבט:

אין די שטעט און שטעטלעך ווערט אלץ פארשארפטער דער קאמף צווישען די כלי־קודש און דער הארעפאשנער בעפעלקערונג. די כלי־קודש נוצען אויס פערשידענע שפיצלעך און שטערען דורכפיהרען די פאליטיק פון דער ראטען־מאכט און געהן אפטמאל איבער אין א דירעקטען אנגריף.

ווען דער כמעלניקער (וויניצער קרייז) שטאט־ראט האט אפגעזאגט שוחטים פון שעכטהויז, האבען די כלי־קודש מיט די נעפלייט אויפגעהויבען א גוואלד, וואס הייסט, מען הארגעט יודען מיט טרפה! און זיי האבען גלייך אנגעהויבען אנצונעהמען מיטלען. פריהער פאר אלץ האבען זיי ארויסגעלאזט א קלאנג, אז דאס „טריפה" פלייש איז אומגעזונד און גענומען אפען אגיטירען נישט צו קויפען אין צעארבקאפ דאס „אומגעזונטע טריפה פלייש". דאס האט אבער זיי ווייניג געהאלפען און דער הארעפאשנער עולם האט דאס פלייש דווקא געקויפט. דעמאלט, האבען זיך די שוחטים געלאזט איבער דער שטאט קלייבען חתימות, אז מען זאל די שוחטים צוריק צונעהמען אין שעכטהויז. די חתימות גיבען דורך אוים „שעהנע" יודען, נעפלייט, כלי־קודש, איניגע אומבעוואוסטזיניגע קוסטארען. אבער די גרעסטע מעהרהייט ארבייטענדיגע האבען קיין חתימות נישט געגעבען. עס איז צו האפען, אז די ארבייטענדיגע פון כמעלניק וועלען געבען דעם געהעריגען ווידערשטאנד די קלעריקאלען, ווי זיי זאלען זיך נישט ארויסשטעלען פאר גרויסע בעל־טובות.

אג'עהנליכע געשיכטע איז פארגעקומען אויך אין יארישאוו, מאלעוויר־פאר. קרייז. ווען דער הארדינער קאאפעראטיוו האט אפגעזאגט די יודישע שוחטים, האבען די כלי־קודש געמאכט א טומעל, און זיי האבען בעשלאסען אוועקצושטעלען אין קאאפעראטיוו, וואס זאל ביי יעדער יודענע נעהמען צו 2 קאפ. פונ'ם פונט פלייש פאר די שוחטים, כדי זיי זאלען ווייטער קוילען אהן געצאהלט. ווי דער סעקרעטאר פונ'ם קאאפעראטיוו, א קאמוניסט, האט זיך דערפון דערוואוסט, האט ער גלייך פערבאטען צונויפנעהמען די צוויי ערס. ווענען די שוחטים געפאלען אויף אנ'אנדער המצאה. זיי קוילען ווייטער אין קאאפעראטיוו אהן געצאהלט, נאר אלע פרייטאג געהט מען פון שטוב צו שטוב מיט א צעטעל און מען מאהנט איין צו 25 קאפ. פאר עסען כשר פלייש. דער ח' מ. ג. האלט, אז מען מוז מאכען א סוף אויך צו דעם נייעם שווינדעל, דאס קאסט אפ דער ארבייטענדיגער בעפעלקערונג א היפשע קאפיקע.

א היבשע אקטיוויקייט האבען לעצטענס געוויזען ארויסווייזען די קלעריקאלען פון סמאלעוויטש, מינסקער קרייז. זיי ווערבירען קינדער פאר דער מינסקער אומלעגאל'ער ישיבה. אזוי איז זיי געלונגען איבערצורעדען דעם אומבעוואוסטזיניגען שוסטער י. באַרקאן, ער זאל אפנעהמען זיין יונגעל פון דער יודישער ארבייטס־שול און זאל איהם אפגעבען אין דער ישיבה אריין. דער יונגעל איז פעהיג און די קלעריקאלען האבען צוגעזאגט בארקאנען גאנצע גליקען.

אין די יודישע נייע ישובים אין קרים זענען שטארק טעטיג די כלי־קודש. אין דער יודישער קאלאניע פרייראדף האבען זיי איינגעארדענט אומלעגאל א קלויז אין א פריוואט־הויז. דער דארפס־ראט האט זיך דערוואוסט דערפון און געשיקט זיי־נעם א פארשטעהער צוזאמענשטעלען אנ'אקט. די הוצאה פון די קלעריקאלען איז דערגאנגען אזוי ווייט, אז זיי האבען זיך געפרובט ארויסטרייבען דעם ראט־פארשטעהער פון שטוב.

וויעגען דעם נישט אקטיוון קאמף מיט רעליגיע אין זינקאוו, קאמענעצקער קרייז, שרייבען די ח"ח שאפיראוויטש און שטיינבערג, אפילו די מיטגלידער פונ'ם ראט און די רעליגיאזע אקטיוו געהען דאווענען. די קלעריקאלען פיהרען א שטארקע אגיטאציע, כלויז דער קאמיוניגג פיהרט א ברייטע אויפקלערונגס ארבייט צווישען די יוגנטליכע. נישט לאנג איז דער יוגענד מיט דער הילף פון דער הארעפאשנער בעפעלקערונג געלונגען צו קריגען א קלויז פאר א קלוב. די עפענונג פונ'ם נייעם קלוב איז פארגעקומען דעם 7־טען נאוועמבער.

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20
אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאן.
גאסטראלען פון אונזערע געסט און אמעריקאנער קינסטלערין
בערטא זאסלאווסקא שלמה הערשקאוויטש און לעאז געטליבערמאז
פרייטאג, ד. 20 טען, שבת ד. 21־טען, זונטאג, ד. 22־טען, 9 אווענד
פרעמיערע! צום ערשטען מאל אין לאדז! פרעמיערע!
גרויס מייסטערווערק פון שלום־עליכם, אויסגעפ. לויט רעזשי פון רודאלף זאסלאווסקי
סטעמפעניו
אין 4 אקטען פון פאלקס־שרייבער שלום־עליכם.
הויפט־ראלען: „רחל'ע"—זאסלאווסקא; „סטעמפעניו"—געטליבערמאז; „חייקעל" — הערשקאוויטש.
ספעציעלע מוזיק פון אמת'ן סטעמפעניו מיט 100 יאהר צוריק
גרויסע אויסשטאטונג / נייע קאסטיומען / פערשטארקטער ארקעסטער
אין סטעמפעניו ווערען פאלגענדע טענץ אויסגעפיהרט:
1) כשר־טאנץ, 2) קינדער־טאנץ, 3) מחותנים־טאנץ, 4) כלי־זמר־טאנץ, 5) א פרעהליך שרענגעל־טאנץ ווערט אויסגעפיהרט דורכ'ן אנסאמבל אין זאל צווישען פובליקום
די הכנסה פון זונטאג, ד. 22־טען, געהט לטובת די ווארם־שטוב פאר ארימע שול־קינדער ביים פעראיין „בית־לחם" (ווסכאדניא 70)
שבת, 4 א זייגער נאכמיטאג צו בילינע פרייזען די אויסגענומענע פיעסע
„ווי אזוי מיידלעך ווערען פערפיהרט" אין 3 אקטען, מיט פראלא
מיט געזאנג און טענץ פון קאלמאנאוויטש.
הויפט־ראלען: עטא—זאסלאווסקא; בערנעד—געטליבערמאז; איציק כאמוט—הערשקאוויטש.
מאנטאג, דעם 23־טען, 9 אווענד—גרויסע פאפול. פארשטעלונג פון 1 ביז 2.50
די אין לאדז בע־ליבטע פיעסע „היים, זיסע היים" אין 3 אקטען מיט געזאנג און טענץ פון ראזענבערג
הויפט־ראלען: „לענא"—זאסלאווסקא; „מישא"—געטליבערמאז; „מלך זעץ"—הערשקאוויטש
ס'נעמט אנטייל (לויט א.ב.) פרויען: בעזמאן, מאכראווסקא, נערה, פאדערמאן. מענער: אריעל, אייזענבערג, באלבירסקי, גוטמאן, האמבורגער, מאכראווסקי, ניי־הויז, פאלאנסקי, ראקאוו.
אדמיניסטראטאר: מ. ארנוואלד. מוזיקאלישער לייטער: ל. זעלמאן.

מאשין-לעכער
29

„נייער פאלקסבלאט“

לאדז. 19 דעצעמבער 1929

לאדז. 19 דעצעמבער 1929

דער פאליטישער הימעל ווערט אביסעל לויטערער

נאך דער קאנפערענץ ביי׳ם מלוכה־פרעזידענט איז שלאם

די קאנפערענץ פון מלוכה־פרעזידענט מיט די 10 פארשטעהער פון די סיים־קלובען האט געבראכט א הייטערדיגע און זעהר בערייטערע ענטשפאנונג אין דער אנגעשטרענגטער פאליטישער לאגע. עס עפענען זיך אפטימיסטישע פערספעקטיווען, אז ס׳וועט דאך קומען צו א געוויסען קאמפראמיס צווישען די שטרייטענדע צדדים. זעהר סימפטאמאטיש זענען געווען די ווערטער פון מלוכה־פרעזידענט ביים עפענען די קאנפערענץ: „איך בין, האט דער פרעזידענט געזאגט, אפטימיסטיש און כ׳פערליר נישט די האפנונג, אז ס׳וועט קומען א צייט, ווען די ארבייט פון דער רעגירונג און דעם סיים וועט קאנען דינען אלס מוסטער פאר אנדערע מלוכות“.

אויף די פארשטעהער פון די קלובען האט די קאנפערענץ געמאכט זעהר א גוטען איינדרוק. ווי אינטערשטרייכען, אז די וויכטיגסטע פאסטולאטען פון די, וואס פאדערען א רעוויזיע פון דער קאנסטיטוציע, האט אייגענטליך געפונען א פולע פערשטענדניש מצד די פיהרער פון דער אפאזיציע, וועלכע טרעט נאר ארויס נעגען די מעטאדען פון רעגירונגען.

דער טאן פון דער פוילישער פרעסע איז נאך דער קאנפערענץ אין שלאס א פיל רוהיגערער און איינגעהאלטענער, ווי ר׳איז געווען פריהער. די קאמפס־לוסטיגקייט האט נאך אינגאנצען נישט אויפגעהערט, נאר עפעס פיהלט זיך, ווי דאס וואלטען געווען מעהר אריענטירן־קאמפען, כדי זיך ארויפצוטרעטען פון הארץ דאס, וואס איז נאך פערבליבען.

„ראבאטניק“ דרוקט א „צוגעשיקטען“ ארטיקעל, אין וועלכען ער מאכט נאך אמאל אן אפרעכענונג מיט דער רעגירונג פון די „פולקאווניקעס“, פון ד״ר שוויטאלסקי, וואס זיין קאנדידאטור אלס קינפטיגען פרעמיער ווערט נישט גענומען אין בעטראכט.

„ס׳איז שווער, שרייבט דער ארגאן פון פ. פ. ס., זיך פארצושטעלען א מעהר אונפראקטיבארען פעריאר, ווי די צייט פון ה׳ שוויטאלסקים קאבינעט....

גיט נאר א טראכט! די ווירטשאפטליכע לאגע פון לאנד איז א שווערע, די אונצופרידענהייט איז א גרויסע, דלות אויפ׳ן דארף; די רעאלע לוינען פון די ארבייטער און אנגעשטעלטע זענען געפאלען; די גרייסע סאציאלע, פאליטישע און נאציאנאליטעטען־פראגען זענען נישט געלעזט. און ביי דעם עפעס „כובטעלע“ פערים פון פערזענליכע אינטריגעס, עפעס צווייטייטיגע רמזים אויף „אויפטרייסלונגען“, אויף „אנ׳אנדער וועג“, נישט דער וועג פון קאנסטיטוציע צו רעווידירען די מלוכה־ארדנונג... אט דאס איז די פסיכאלאגיע פון די „פולקאווניקעס“. צי קען מען זיי אנרופען אנדערש, ווי „זייהער פון אנארכיע“?

די גרייטקייט פון דער רעוויזיע פון דער קאנסטיטוציע דריקט אויס די „גאזעטא ווארשאווסקא“, הגם זי ווייסט די פארשטעהענדע שווערינקייטען:

„די רעגירונג, וועלכע וועט קומען נאך איהם (שוויטאלסקין), דארף אין אינטערעס פון פאלק און פון דער מלוכה אינאיינעם מיט׳ן סיים צוטרעטן צו ערלעדיגן סיי די פראגען פון טאג, סיי די רעוויזיע פון דער קאנסטיטוציע. די ראזינע ארבייט וועט נישט פארשטעלען מיט זיך קיין אידיליע, עס זענען געוועזן אזעלכע, וועלכע האבען סיי די לעצטע וואהלען, סיי נאך די וואהלען געזוכט האפטיג געארבייט, כדי צו מאכען פאר אונמעגליך די צוזאמענארבייט צווישען רעגירונג און סיים. צי וועלען זיי איצט ענדערען די טאקטיק — וועט מען זעהן. יעדענפאלס האבען די פארשטעהער פון דער סיים־מעהרהייט ערקלערט דעם מלוכה־פרעזידענט, אז זיי ווילען און וועלען ארבייטען איבער דער ענדערונג פון דער קאנסטיטוציע. דערמיט האט איין צד בעלענט פאר׳ן מלוכה־הויפט אנ׳אקט פון גוטען ווילען. איצט איז די רייה פאר׳ן אנדערען צד“.

די סאנאטארישע „גאזעטא פאלסקא“ בעמיהט זיך צו בעווייזען, אז צוליב דעם פערנעגעם קאבינעט־קריזיס האט דאס לאנד גארנישט געליטען. אין דעם, וואס דער קריזיס פערציהט זיך — איז שולדיג די אפאזיציע גופא: אויב די אפאזיציע וויל, אז דאס ביז־איצטיגע סיסטעם זאל געענדערט ווערען, טאר זי קיין טענות נישט האבען צום מלוכה־פרעזידענט, וואס ער קאן נישט אזוי שנעל רעצידירען אויף אזא ערנסטען שריט, אלא, וואס עס ווערען אפגעהאלטען בעראטשעט־ארבייטען, איז אויך שולדיג די אפאזיציע. וועלכע האט גראד איצט אויסגעקליבען די צייט אויף צו עפענען דעם רעגירונגס־קריזיס.

מיט צוואנג

האלטען מיר קיינעם נישט

צוזאמען מיט דער יודישער נאציאנאלער בעוועגונג אויף דער גאנצער וועלט קומט פאר א שטרענגע צו פולשטענדיגער אסימילאציע, און די ראזינע שטרענגע ריהרט און אממעהרסטענס די שפיצען פון אונזער אינטעליגענץ.

מיט א צייט צוריק איז בעקאנט געווארען, אז פראנץ ווערפעל, דער בעריהמטער יודיש־דייטשער פאעט, ריכטער און דראמאטורג, האט זיך גע׳שמד׳ט.

מיט עטליכע חדשים צוריק האט יעקב וואסערמאן, דער בעריהמטער יודיש־דייטשער נאוועליסט, גע׳שמד׳ט זיין אייגענע קינד.

און איצט קומט די נייעס, אז עמיל לודוויג, דער בעריהמטער ביאגראף און שריפטשטעלער, האט און גריכענלאנד ערקלערט, אז ער איז נישט קיין יוד, ווייל זיין טאטע נאך, האט איהם גע׳שמד׳ט, און אז ער אליין בעטראכט זיך גאר אלס דייטש.

א סך וועלען האבען עגמת־נפש דערפון, אזעלכע גרויסע יודען, אזעלכע פיינע יודען זאלען פערלאזען דאס יודישע פאלק! ווערען מיר נישט ארימער דערפון?

מיר זאגען: א גוטער שליטוועג! א גוטע שליטוועג צו אלע די ראזינע, וואס ווילען נישט בלייבען מיט אונז און וועמען עס ציהט צום פרעמדען לאגער. זאלען זיי זיך געהן געזונדטערהייט. מיר האלטען נישט קיינעם מיט צוואנג.

ווארים דאס יודישע פאלק, נאך אלעמען, איז נישט אפהענגיג אין דעם אדער יענעם גרויסען מענשען, און צאהלען בכלל האבען פאר אונז זעהר א קליינעם בעדייט. מיט הונדערט יאהר צוריק האבען מיר געהאט בלויז דריי מיליאן יודען אויף דער וועלט. הייסט דאס, אז מיר האבען דעמאלט נישט געהאט קיין יודיש פאלק? הייסט דאס אויך, אז דאס יודישע פאלק האט דעמאלט נישט ארויסגעגעבען קיין גרויסע מענשען, וואס האבען געשאפען גרויסע ווערק?

דאס יודישע פאלק איז שטארק א דאנק די ראזינע, וואס האלטען זיך פאר יודען און זענען יודען, און נישט א דאנק יענע, וואס שטעהען מיט איין פוס ביי אונז און מיט׳ן אנדערען פוס ערגעץ אנדערש. אזעלכע האלבע און גאנצע משומדים קענען בלויז אפשוואכען אונזער פאזיציע, אזוי לאנג ווי זיי זענען ביי אונז אין לאגער. דעמאלט זענען זיי געפעהרליך. אבער געהען זיי ארויס, ווערען מיר צו זיי פולשטענדיג גלייכגילטיג, און מיר רעכענען זיי בלויז צו צו דער גרויסער וועלט, וואס איז סיי ווי געגען אונז.

און וואס איז טאקע די נפקא־מינה, צי אין דער מחנה, וואס איז געגען אונז קומט צו נאך א מענש, אדער נישט? דאס יודישע פאלק האלט זיך אויף אמונה, אויף דעם גלויבען און זיין אייגענעם שיקזאל, און אויף ווילען, אויף דעם ווילען צו בלייבען יודען. הערט איינער אויף צו האבען די אמונה און דעם ווילען, הערט ער אויף צו זיין א יוד, און אלץ וואס מיר קענען איהם דעמאלט ווינשען איז — א גוטען שליטוועג.

מ.

פערפלייצונג אין בערלין

צוליב׳ן פלאצען פון א וואסער־לייטונגס־רעהר

בערלין, 18 (ספ. טעל.) אין ראיאן צענטראל־מיטע אין בערלין איז פארגעקומען א פערפלייצונג, וואס קיינער געדענקט נישט אזא ענהליכע. ארום 3 א זייגער בייטאג האט מיט א געוואלדיגען רעש געפלאצט די הויפט־וואסער־לייטונג־רעהר 2 מעטער די ברייט. דאס ארויסגעשטויסענע וואסער האט אראפגעריסען דעם אספאלט אויף א שטח פון 100 קוואדראט מעטער און האט אין פערלויף פון א פאר מינוט פערגאסען די גאס און אלע וואוינונגען און פענסטער און אין די קעלערס. אין פערלויף פון 20 מינוט איז דער גאנצער ראיאן ביי אלעמען אין די אויגען פערפלייצט געווארען, ס׳האט זיך אפגעשטעלט יעדע בעוועגונג. די פאסאושירען פון די טראמוואיען און אויטאבוסען האבען זיך געראטעוועט אויף די טראטוארען. די סוחרים האבען אויף דער שנעל ארויסגעטראגען זייערע ווערטפולע זאכען פון די געשעפטען און זיי אריבערגעטראגען אויף די העכערע שטאקען, פרויען האבען געראטעוועט זייער ווירטשאפט און קינדער.

אין דעם מאגיסטראט־רעסטאראן, וואס געפינט זיך אין א קעלער־רוים, האט מען פונקט דעמאלט ארויסגעגעבען מיטאגען. מ׳האט אויף דער שנעל אלעמען פון דארט ארויסטראנספארטירט. אין פערלויף פון 2 שעה האט די פערפלייצונג אנגענומען א קאטאסטראפאלען כאראקטער. ס׳איז געבילדעט געווארען אנ׳אזערע אויף 2 קילאמעטער. ערשט אין די אוונט־שעה׳ן איז געלונגען אפצושטעלען דעם צופלוס פון וואסער און מיט עלעקטרישע פאמפעס אנגעהויבען אויסצוטריקענען די פערפלייצטע געגענד.

דער ליבאוויטשער רבי

אויף אפערהער אין דער „טשעקא“

פאר צוויי יאהרען זומער, דינסטאג, דעם פערצעהנטען סיון ביינאכט, האט די לעניגראדער טשעקא ארעסטירט דעם ליבאוויטשער רבי׳ן און איהם איינגעזעצט אין דער שרעקליכער טורמע שפאלערקא.

און אויף דעם ערשטען פערהער איז דער רבי ארויסגערופען געווארען דאנערשטאג, צעהן א זייגער אין אוונט.

צוויי מעת־לעת האט דער רבי גארנישט גענומען אין מויל. ער האט נאך נישט געהאט די תפילין, וואס די טשעקא־נאטשאלניקעס האבען דינסטאג ביינאכט צוגענומען ביי איהם. און דער רבי האט ערקלערט א הונגער־שטרייק, וואס האט אנגעהאלטען ביז פרייטאג פארנאכט.

קראנק, מיד און צובראכען פון די מורא׳דיגע פיין און יסורים, אפגעשוואכט און אויסגעמאטערט פון די בעליידיגונגען, לעסטערונגען און קלעפ, אהן כוחות נאך צוויי מעת־לעת הונגער, אהן א טראפען וואסער אין מויל, איז דער רבי גענומען געווארען אויף דעם ערשטען פערהער.

די אויספארשונגס־קאמיסיע איז בעשטאנען פון דריי שלעדאוואטלעס: צוויי רוסען און איין ייד.

איינער פון די רוסען איז געווען דער פארזיצער זיין נאמען איז רעכטאריעוו.

דער יודישער אויספארשער איז געווען דער אלט־בעקאנטער לולאוו, דער יונגער דריי־און־צוואנציג יעהריגער טשעקיסט, אנ׳אייניקעל פון א בעוואוסטען ליבאוויטשער חסיד.

דער רבי איז אריינגעפיהרט געווארען אין א גרויס צימער. די ווענט זענען געווען פון די פאפיר־ברעטלעך און פול מיט טרייפלעך.

אויף די ראזינע ווענט קאן מען זאגען דאס בעקאנטע ווערטעל:

ווענט האבען אויערען.

די טרייפלעך אין די ווענט האבען אריבערגעטראגען אלע רייד, וואס זענען גערעדט געווארען אויף דעם פערהער, אין די שכנות׳דיגע צימערען.

ס׳איז קיין ספק נישט, אז טשעקיסטען זיצען אין די דערנעבענדיגע צימערען און הערען זיך איין און „נעמען אראפ“ יעדעס ווארט, וואס דער ארעסטאנט רעדט ארויס.

די אויספארשער און בעזונדער לולאוו, האבען אויפגענומען גאנץ גראב דעם רבי׳ן. זיי האבען זיך געוויצעלט, געמאכט ס׳געשפעט פון איהם.

דער רבי האט אבער איגנארירט זייערע שפאט־רייד, און ער האט געזאגט רוהיג:

— ס׳איז דאס ערשטע מאל, וואס איך קום אריין, וואו מענשען זיצען און זיי זאלען זיך נישט אויפשטעלען פאר מיר...

די טשעקיסטען האבען זיך איבערגעקוקט פערוואונדערט און לולאוו האט אויפגעהויבען די פויסט געוויזען זי דעם רבי׳ן און געזאגט:

— איהר ווייסט, אט מיט דער האנד שיס איך! זינט איך בין אלט געווארען פערצעהן יאהר... ניין יאהר שיס איך קאנטר־רעוואלוציאנערען. א סך פון זיי האב איך אויסגעראט. מיר וועלען זיי אויסראטען ביז׳ן לעצטען.

לולאוו האט ווידער פערווארפען זיין ערנסט און אנגעהויבען מאכען חוזק.

דאס האט ער געמיינט אויפ׳ן חשבון פון רבינ׳ס פערארונג, מ׳זאל איהם אומקעהרען די תפילין.

דער רבי האט זיך שוין מעהר נישט געקאנט קאנטראלירען, ער האט א דערצארנטער א קלאפ געגעבען אויפ׳ן טיש, און געגעבען א געשריי:

— מנובל! איהר זענט ערגער פון פוריש־קעוויטש׳ען!

ענדליך זענען די טשעקא־סלעדאוואטעלס געווארען ערנסט, און זיי האבען מיט א שטרענגער אנשרעקענדיגער שטימע אויסגערעכענט דאס צעטעל חטאים און פערברעכענס, פאר וועלכע ער איז ארעסטירט.

— איהר ווערט בעשולדיגט — האבען די אויספארשער געזאגט — אין שטיצען די רעאקציע אין ראטען־לאנד, איהר ווערט בעשולדיגט, אז איהר זענט א קאנטער־רעוואלוציאנער. איהר זענט א גרויסע אויטאריטעט ביי די רעליגיעזע יודען פון ראטען־לאנד, איהר האט אויף זיי א גרויסען איינפלוס. איהר האט אויך א השפעה אויף א טייל פון דער יודישער אינטעליגענץ אין לאנד און דער עיקר האט איהר גרויס איינפלוס אויף דער אמעריקאנער בורזשואזיע. איהר זענט א יודישער פיהרער. איהר הערשט אויף די פרומע יודען.

— איהר האט אויסגענוצט אייער גרויסען איינפלוס, — האבען די טשעקיסטען ווייטער בעשולדיגט, — צו שאפען אין ראטען־לאנד א גרויסע און ברייטע נעץ פון חדרים און ישיבות, מיט אייער אויטאריטעט האט איהר ארויפגעליינט שטייערען אויף די רעליגיעזע יודען אויסצוהאלטען חדרים, ישיבות און אלע אנדערע סארטען רעליגיעזע אינסטיטוציעס. איהר פיהרט אנ׳אומגעהויער גרויסע קארעספאנדענץ מיט אויסלאנד. איהר קריגט טויזענדער בריף פון אלע עקען וועלט. איהר פיהרט א געהיימע קארעספאנדענץ וועגען ראטען־לאנד דורך אויסלענדישע מיסיעס. איהר קריגט גרויסע סומען געלד פון אויסלאנד און איהר בענוצט עס צו פערשטארקען די יודישע רעליגיע אין ס.ס.ס.ר.

די אויספארשער האבען אוועקגעליינט אויפ׳ן טיש א פעקעל בריף און געזאגט:

— אט איז א פערדעכטיג פעקעל בריף, וואס איהר האט געקריגען פון פראפעסאר בארטשענקא. די בריף זענען פול מיט אלערליי מיסטישען אינהאלט. וואסערע קאנטער־רעוואלוציאנערע פערבינדונגען האט איהר מיט דעם פראפעסאר?

אומדערשראקען, רוהיג און געלאסען האט דער רבי געענטפערט:

— איך וועל נישט לייקענען, אז יודען האלטען מיך פאר אנ׳אויטאריטעט. איך בין אבער גאר נישט שולדיג אין דעם. איך צווינג נישט ארויף אויף קיינעם מיין אויטאריטעט, איך האב קיינמאל נישט בענוצט מיין אויטאריטעט צו טון געגען די אינטערעסען פון ראטען־לאנד.

ס׳איז נישט אמת, אז איך בין דער פיהרער פון די יודען און אוודאי איז נישט אמת, אז איך הערש איבער זיי. דער וועג פון חסידות ווייסט נישט פון א פיהרערשאפט, וואס בעדייט הערשען אדער געוועלטיגען. פיהרערשאפט ביי חסידים, לויט חסידות, מיינט צו זיין מאראליש הויך, צו שטרעבען און קומען צו גייסטיגער שלמות, גייסטיגער פולקאמענקייט, און אנדערע זאלען זיך אפלערנען געהן אויפ׳ן זעלביגען וועג. עס מיינט צו זיין גוט און פרום, אז אנדערע זאלען זיך אפלערנען אויך זיין גוט און פרום, צו זיין א מוסטער פאר אנדערע.

אבער דאס ווערט דערגרייכט נישט דורך צוואנג, נישט דורך מאכט, נאר דורך דעם איינענעם פרייען ווילען. חסידים לערנען פרייוויליג פון זייער רבי׳ן, פון זייער פיהרער.

מיין אויפגאבע איז, אז די, וואס ווילען זיין יודען, זאלען בלייבען יודען. טאמער וויל איינער זיין א גוי, מיש איך זיך נישט.

אלץ איז פרייוויליג, וואס פאר א זינד איז דא אין דעם?

דער רבי האט געגעבען אנ׳ערקלערונג וועגען חסידות, וואס איז חסידות? די רוסישע אויספארשער האבען דאס געפאדערט און דער יודישער טשעקיסט לולאוו האט איבערזעצט די ערקלערונג.

מיט הונדערט איין־און־דרייסיג יאהר צוריק האט דעם רבינס עלטער זיידע, ר׳ שניאור זלמן געגעבען ערקלערונגען וועגען חסידות צו צאר פויל׳ס מיניסטארען.

מיט זיבען־און־אכציג יאהר צוריק האט [illegible] עלטער־זיידע, דער צמח צדק, געגעבען ערקלערונגען וועגען חסידות צו ניקאלאי דעם ערשטענס מיניסטער.

און מיט צוויי יאהר צוריק האט דער היינטיגער ליבאוויטשער רבי געמוזט געבען ערקלערונגען וועגען חסידות די טשעקיסטען, וואס איינער פון זיי איז אנ׳אייניקעל פון א בעוואוסטען חסיד.

דער רבי האט ווייטער געענטפערט אויף די בעשולדיגונגען:

— איך האב קיינמאל נישט ארויפגעלייגט אויף קיינעם קיין שטייערען. איך האב נאר ערקלערט אפען, אז יודען מוזען לערנען תורה, און אז יודען האלטען, אז מען מוז לערנען תורה, שאפען זיי חדרים און ישיבות.

אין ראטען־רוסלאנד איז נישטא קיין געזעץ, וואס זאל פערווערען חדרים און ישיבות. „ס׳איז קיינמאל נישט ארויסגעגעבען געווארען אין ס.ס.ס.ר. אנ׳אפיציעלער דעקרעט, וואס פערווערט רעליגיעזע לערן־אנשטאלטען“. אזוי האט ערקלערט קרילענקא, דער הויפט־פראקוראר פון ראטען־רוסלאנד.

וועמען זאל איך פאלגען? קרילענקאן אדער לולאוו׳ען?

אלע מיינע רייד און מעשים זענען נישט געגען די געזעצען פון דער ראטען־מאכט. אויב מיינע רייד, אז מען מוז לערנען תורה, האבען ווירקונג, און די קרובים פון אמעריקא, וואס שיקען שטיצע צו זייערע איינענע אין סאוויעטן־רוסלאנד, שיקען אנ׳עקסטרא דאלאר, אז זייער ברודערס קינד זאל קאנען לערנען, ווערט דערמיט נישט גענומען דער מינדסטער שאדען דער ראטען־מאכט. עס קומט נאך ארויס א טובה. עס קומט אריין אין דער מדינה מעהר געלד פון אויסלאנד.

דער רבי האט אויך אויפגעקלערט די [illegible]

(ווייטער זעה 7־טע זייט)

נייער
פאָלקסבלאַט

דאס לאדזער לעבען

נייער
פאלקסבלאט

19
דאָנערשטאג
יז
כסלו תר"צ

דעצעמבער
זון-אויפגאנג 7.37
זון-אונטערגאנג 3 24

געראטעוועט א יודיש מיידעל פון שאנד

איצט דארף איהר פאטער אין אמעריקא זיך דערבאַרמען אויף זיין אומגליקליכע טאכטער

צוריק מיט 17 יאהר איז פון לאדז אוועק קיין אמעריקע א געוויסער מ. ב. איבערלאזענדיג אהן מיטלען צום לעבען א פרוי מיט 3 קליינע קינדער.

פון דעם אנטלאפענעם איז לאנגע יאהרען קיין ידיעות נישט געוועזען. די פרוי דא מיט די קינדער, האבען איבערגעלעבט אין גרויסע צרות און נויט, די גאנצע צייט, איבערהויפט די מלחמה-יאהרען, ביז די קינדער זענען אביסעל אויסגעוואקסען, אנגעהויבען פערדינען און בייהילפיג צו זיין דער מוטער. מיט א קורצער צייט צוריק איז די פאמיליע ארויסגעפאהרען קיין פויזען. די איבערגעלעבטע צרות זענען אבער פאר דער פאמיליע נישט ארויך אהן פאלגען: מיט א יאהר צוריק איז געשטארבען די מוטער. איין טאכטער איז גייסטיג-קראנק געווארען און געפינט זיך אין אן אנשטאלט פאר גייסטיג-קראנקע; די צווייטע טאכטער איז ערגיץ אוועק זוכען ארבייט, און די יונגסטע, אן אכצעהן יעהריג מיידעל איז געקומען קיין לאדז זוכען הילף. צופעליג האט זי זיך דערוויסט וועגען אדרעס פון פאטער, אין אמעריקא און איז געקומען אין „יעאס" בעטען מען זאל איהר מיטהעלפען ווירקען אויפ'ן פאטער ער זאל זי ארויסנעהמען צו זיך.

אויף די פראגעס פונ'ם סעקרעטאר פון יעאס וואו זי וואוינט, און פון וואס זי לעבט דערווייל, — האט דאס מיידעל נישט געגעבען קיין ענטפער.

דער סעקרעטאר האט אנגעשריבען צום פאטער א בריף, אין וועלכען ער האט בעמאהלט די לאגע פונ'ם מיידעל און אנגעוויזען דערויף, וואס עס קען ווערען פון א יונג, שעהן, איינזאם מיידעל, אין א גרויסער פרעמדער שטאט... ווען מען האט דעם בריף איבערגעלעזען דעם מיידעל, האט זי אנגעהויבען ספאזמאטיש צו וויינען — עס האט זיך ארויסגעוויזען, אז דאס מיידעל האט זיך ווירקליך געפונען אויף א שלעכטען וועג...

מיט דעם מיידעל האט מען זיך פעראינטערעסירט, זי האט בעקומען א דירה, עפעס ארבייט און ווארט, אז דער פאטער, וועלכער האט זי איבערגעלאזט אלס 1-יעהריג קינד זאל זיך אפרופען אויף איהר פערצווייפלטקייט.

שענדליכער אקט פון א יונג פארשווינדעל

צוליב זיין שטארקער חרטה איז דאס געריכט געווען צו איהם מילד

די מעשה האט פאסירט אין פאניאטאווסקיס פארק גראד אין לעצטען טאג סוכות. צוליב'ן יודישען יום-טוב און קריסטליכען זונטאג און דערצו נאך, האלב-ווארעם גינסטיג וועטער, זענען אלע בענק געווען געריכט בעזעצט און דער גרויסער פארק איז געווען ממש איבערפילט מיט א רוהיג-שפאצירענדער געמישט פובליקום.

פלוצלונג לויפט האסטיג צו צו איינער פון די בענק אין דער אזוי-גערופענער הויפט-אלעיע עפעס א פערגרינט יונג בחור'ל פון א יאהר 17—18 בעטראכט א ווייל די דארט-זיצענדע יונגע מיידלעך און באלד דערויף זיך ערלויבט א שענדליכע זאך פאר די אויגען פון די מיידלעך.

צווישען די פרויען פון די ארומיגע בענק האט די דראסטישע סצענע ארויסגערופען א אומבעשרייבליכע פאניק.

פון אלע זייטען זענען זיך צוזאמענגעלאפען מענשען, וועלכע האבען זיך געווארפען אויף דעם פארשווינדעל, זיי האלטען איהם זיכער אויפגעלעגט דערמאלט א קאלטען, ווען נישט די אנגעקומענע פאליציאנטען, וואס האבען דעם בחור קוים א לעבעדיגען ארויסגעריסען פון די הענד פון אופגערעגטען המון און איהם אפגעפיהרט אין נאהענטסטען פאליציי-קאמיסאריאט.

דארט איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז דער פערהאלטענער איז דער 17-יעהריגער בירגער מיעטשיסלאוו ביערנאצקי, מען האט געגען מיעטעקן צוזאמענגעשטעלט א פראטאקאל און איהם פאר'ן „עפענטליכען סקאנדאל" צוגעצויגען צו געריכטליכער פעראנטווארטליכקייט.

נעכטען איז זיין פראצעס בעטראכט געווארען אין שטעטישען געריכט.

אויף דער געריכטס-פערהאנדלונג האט דער אנגעקלאגטער זיך בעקענט צו דער פארגעווארפענער שולד און ערקלערט, אז ווהענריג דעמאלט איף דער באנק די בעהנטע אסתרקעס איז עפעס א בייזער רוח אריין אין דעם מאמענט אין זיין זינען וגו' און אזוי אויפגעקאכט זיין הינטיש בלוט, אז ער האט זיך אינגאנצען פערלוירען און ווייסט נאך נישט ביז היינט וואס מיט איהם האט זיך דעמאלט געטוהן.

דער ריכטער פיכטהאלץ האט גענומען אין אכט די חרטה-ערקלערונגען פון אנגעקלאגטען און איהם פערמשפט ס"ה צו 4 טעג ארעסט.

דער פראצעס וועגען דער פאבאר-אפערע

(ב) נעכטען אין צווייטען טאג פון פראצעס איז ווייטער איינגעהערט געווארען מאריא באנטש-קאווסקא וועלכע איז אלס „מאריא אוואנאווא" אויך אין די רוסישע ציטען געווען בעקאנט אלס „מא-כערין" ביי די רוסישע אפיצירען, און וועלכע האט מיטגעהאלפען בעפרייען פון מיליטער א סך זעלנער.

נאך דער באנטשקאווסקא איז אויסגעהערט געווארען דער קאפראל דיראק, וועלכער דערצעהלט אז ווען ער איז געפאהרען מיט דער באנטשקאווסקא פון טאמאשאוו, האט זי זיך בעקלאגט אויף עלס-נער'ן, וועלכער האט צוגעזאגט צו בעצאהלען פאר'ן בעפרייען פון זיין זוהן 400 דאלאר, 160 דאלאר פון דעם געלד, האט געדארפט בעקומען דער פאר-רוטשניק, לאבעדז, עלסנער האט דאס געלד נישט בעצאהלט.

דער דריטער עדות דער מיליטער-פליכטי-ער עלסנער אליין א געוועזענער שטאהקער יונג, וועלכער האט בעקומען קאטעגאריע „צע" — האט אויפ'ן געריכט געמאכט עפעס אנדערש ווי ביים אויספאר-שונגס-ריכטער. דאס געריכט האט צוליב דעם בעשלאסען ארויסצורופען אלס צוגאב-עדות דעם אויספארשונגס-ריכטער וועלכער האט אויסגעהערט עלסנער'ן און דעם אויספארשונגס-ריכטער פון מי-ליטערישען געריכט.

דער פסק-דין ווערט ערווארט היינט.

אייפערזוכט און מארד

פראצעס וועגען מארד אין דער טאקסובקע

(ב) אין אויגוסט האט געמאכט א רושם דער מארד פון א יונגער פרוי, וואס איז אויסגעפיהרט געווארען אין א טאקסובקע דורך וולאדיסלאוו פיע-טשאק, צוואנציג יאהר אלט.

פיעטשאק א זוהן פונ'ם פארטיער אויף אל. קאשטשושקא 93 האט זיך בעקענט מיט דער 32-יעהריגער מאניקורשיסטקע סטעפאניע קארפינ-סקא, וואס האט נישט געלעבט מיט איהר מאן. פיע-טשאק האט זיך אין איהר פערליבט און זיך גע-קליבען מיט איהר חתונה-האבען. אין מיטען האט ער זיך דערוויסט, אז זי פערראט איהם מיט א גע-וויסען קאמינסקי.

אין קריטישען אוונט האט ער ביים רו. קאראלא און פיעטריקאווער דערזעהען אז קארפינ-סקא שטייגט איין אין אן אויטא מיט דעמזעלבען קאמינסקי. פיעטשאק האט זיך דאן געווארפען צו דער טאקסובקע און טויטליכע מאל אויסגעשאסען פון זיין רעוואלווער אין דער קארפינסקא. ס'האט זי א פערוואונדעטע אפגעפיהרט אין שפיטאל וואו זי איז אין עטליכע טעג ארום געשטארבען.

פיעטשאק איז ארעסטירט געווארען און נעכטען איז זיין פראצעס פארגעקומען אין קרייז-גע-ריכט. פיעטשאק האט זיך מודה געווען אין ער-מארדען די קארפינסקא האט אבער ערקלערט, אז ער האט דאס געטוהן אויס אייפערזוכט.

פיעטשאק איז פערמשפט געווארען אויף איין יאהר תפיסה.

רעגיסטראציע פון ארבייטלאזע

ארבייטסלאזע, וועלכע זענען בערעכטיגט אויף ווינטער-שטיצע דארפען זיך מעלדען צו דער רע-גיסטראציע אין פאלגענדע לאקאלען: אויף פיעט-ריקאווער 273, די וואס געהערען צו דער ער-שטער אפטיילונג פון מלוכה'שען ארבייטס-פער-מיטלונגס-אמט (פ.א.פ.פ.)

אויף פיעטריקאווער 212 — די, וואס געהע-רען צו דער 2. אפטיילונג פון פ.א.פ.פ.

היינט, דאָנערשטאג וועלען רעגיסטרירט ווערען די ארבייטסלאזע, וואס זייערע פאמיליען-נעמען הויבען זיך אן מיט די בוכשטאבען

M N O

מארגען, פרייטאג – P R S

שבת – T U W Z

קורסען פאר סאניטארען

(מ) די וואיעוואודזטווע האט מיטגעטיילט דעם מאגיסטראט, אז אנהויב 1930 י. וועט אין דער מלוכה'שער שול פאר היגיענע איינגעארדענט ווערען א סאניטארער ערגענצונגס-קורס פאר אינ-זשינירען. דער קורס, וועלכער וועט דויערן 4 וואכן וועט פערברייטערט ווערען אין פערגלייך מיט די פריהערדיגע. קאנדידאטען, וואס האבען נישט קיין אינזשיניער-דיפלאמען וועלען קענען זיין צוהערער, אבער צום עקזאמען וועלען זיי נישט צוגעלאזט ווערען. דער קורס קאסט 50 זל. די צוהערער פון קורס וועלען קענען טיילווייז געניסען פון דער וואוינונג אין דער בורסע פון דער מלוכה'שער היגיענע-שול אויף פוזשאווסקא 61.

ספעציעלע צוגען

(—) נעכטען איז אנגעקומען א נייע פעראָרד-נונג וועגען ספעציעלע צוגען אויף די קריסטליכע ימים-טובים פון 22 דעצעמבער ביז'ן 6 יאנואר. א ספעציעלער צוג וועט קורסירען צווישען לאדז (קאלישער באהנהאף) און אסטראווו ווי עלקאפאל-סקי, וועלכער וועט אפגעהן פון לאדז 10.15 אינ-דערפריה און וועט אנקומען אין ווארשא 12.47. פון אסטראוו וועט אפגעהן א צוג 5.21 אין אוונט און וועט אנקומען קיין לאדז 19.54.

פון פרייטאג, דעם 20. ביז'ן 2. מערץ 1930 א חוץ דעם 25-טען דעצעמבער וועט קורסירען א פאסאזשירען-צוג פון לאדז (פאבריק-באהן) ביז קאלושקי. דער צוג וועט אפגעהן 9.40 אין אוונט און וועט אנקומען קיין קאלושקי 10.25. דער דאזיגער צוג וועט האבען א פערבינדונג מיט'ן צוג, וואס גייט קיין זאקאפאנע און קריניץ.

בכלל וועט דער באהן-פערקעהר אין די חגאות-טעג זיין א נארמאלער און נאר אין „וויגי-ליע" פון 6 אוונט ביז 6 אינדערפריה, וועט פארקימען אג'איבערייס אין דער משאות-בעוועגונג.

פון ארבייטס-געריכט

(ד) דאס ארבייטס-געריכט האט פערמשפט י. גאסטפריינד (זאקען-פאבריק אויף זעלאנא 13) צו בעצאהלען 50 זל. שטראף אדער 7 טעג ארעסט פאר בעשעפטיגען אין דער פאבריק די ארבייטער איבער 8 שעה.

הענעך הילער (פילסודסקי 58) איז בעשטראפט געווארען פאר ארבייטען זונטאג אויף 30 זל. שטראף, אדער 5 טאג ארעסט. הילער ווערט שוין בעשטראפט פאר'ן זעלבען חטא צום דריטען מאל.

פערשידענעס

(מ) זייט דינסטאג זענען די ביוראס פון דער קאנאליזאציע-אפטיילונג איבערגעטראגען געווארען אויף נארוטאוויטש 65 אין אייגענעם נייעם הויז.

אינ'ם ביזאיצטיגען לאקאל פון דער קאנא-ליזאציע-אפטיילונג אויף נארוטאוויטש 2 זאל אריבערגעטראגען ווערען די געזונדהייטס אפטיילונג פון מאגיסטראט.

אויפ'ן לאדזער תבואה-מארק

(—) אויפ'ן לאדזער תבואה-מארק האט די פערגאנגענע וואך ווייטער געהערשט א שוואכע טענדענץ. דער אנבאט מצד די גרויסע לאנדבעזי-צער האט זיך נישט פערשטארקט, הגם מ'האט גע-רעכענט, אז פאר די חגאות וועלען זיי וועלענדיג אפלייזען א ביסעל מזומן ארויסווארפען א ביסעל תבואה אויפ'ן מארק.

אגב איז אויך די נאכפראגע געווען נישט קיין צו גרויסע און די מילנער האבען געקויפט נאר דאס, וואס ס'איז פאר זיי געווען נויטיג.

א זעהר קליינע נאכפראגע האט געהערשט אויף קלייען, מיט וועלכע אלע מיהלען זענען ממש פערלאדען, און די מילנער ליידען דערפון, נישט קענענדיג רעאליזירען גרויסע קשפיקלאפען. די מיל-נער בעמיהען זיך דערפאר אויסצופועל'ן ביי דער רעגירונג א נייעם עקספארט-קאנטינגענט אויף קליי-הען, בפרט דערפאר, וואס אין אויסלאנד הערשט א גרויסע נאכפראגע.

אויפ'ן היגען תבואה-מארק האט געהערשט אזא לייכטע נאכפראגע, אז פון פויזען און פאמערן האט מען גארנישט ארײַנגעבראכט. אויך אויף מעהל איז געווען א שוואכע נאכפראגע. פויזנער מעהל האט מען פערקויפט עטוואס טייערער ווי די היגע.

צום שוץ פון דער היימישער שיך-פראדוקציע

היינטיגע קאנפערענץ אין שוסטער-צעך

היינט וועט אין דער היגער האנדווערקער-קאמער פארקומען א קאנפערענץ וועגען אנגעהמען מיטלען צום שוץ פון דער היימישער שיך-אינדו-סטרי. אין דער קאנפערענץ וועלען אנטיילנעהמען פארשטעהער פון צעכען, שוסטער-פעראיינען, פער-טרעטער פון דער האנדווערקער-קאמער, האנדעלס-קאמער א. אנד.

די קאנפערענץ וועט אנגעהמען א בעשלוס וועגען דער שטעלונג פון די ווירטשאפטליכע אר-גאניזאציעס צום אויסלענדישען שיך-אימפארט.

א שווינדלער

(ד) אויף נאווראט 17 איז מיט א צייט צוריק גע-עפענט געווארן א ביורא „ארגאניזאציא האנדלאווא" דער אינהאבער פון דער פירמע וולאדיסלאוו ראַיעוויטש, האט זיך געלאזט אנאנסירען, אז ער דארף אנגעשטעלטע און ביי די, וועלכע ער האט אנגענומען, האט ער גענומען צו 500 און 1000 זל. קויציע. דעם 16. ה. ח. ווען זיי זענען געקי-מען צו דער ארבייט, האבען זיי זיך דערוואוסט, אז ראַיעוויטש איז ארויסגעפאהרען אויף עטליכע טעג.

דערווייל האבען זיך די אנגאזשירטע בעאמ-טע דערוואוסט, אז ראַיעוויטש האט ביי א היגען דיסקאנטער געבאָרגט זיך א גרעסערע בעטראג און אלע וועקסלען זענען פראטעסטירט געווארען. וועגען דעם ענין האט מען געמאלדען דער אויס-פארשונגס-פאליציי. לויט א פעראָרדנונג פון דער פראקוראטור איז דער לאקאל דער „ארגאניזאציע האנדלאווא" פער'חתמ'עט געווארען און ראַיעוויטש איז נעלם געווארע.

קאמף געגען שווינדזוכט

(מ) היינט, דאָנערשטאג, 7 א זייגער אוונט וועט אין לאקאל פון דער סעקציע צו בעקעמפען די שווינדזוכט (נארוטאוויטש 30) פארקומען א פארלעזונג פון ד"ר פרוי א. מארגאליס וועגען שוץ-אימפונג ביי קינדער געגען שווינדזוכט.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) מ. ליפיעץ (פיעטריקאווער 193), מ. מי-לער (פיעטריקאווער 46), וו. גראשקאווסקי (קאנ-סטאנטינער 15), פערעלמאן (ציגעל-גאס 64), ניע-וויאראווסקי (אלעקסאנדראווסקא 37), יאנקעלעוויטש (אלטער מארק 9).

אין דער קלעם פון נויט און צער

א הארצרייסענדע פערצווייפעלטע לאגע פון א יודישער פאמיליע

זאלען זיך גוטהערציגע מענשען אפרופען

מיר ווילען דאסמאל דערצעהלען די געשיכטע פון וואלף זאנדבערג. פארוואס גראד וועגען איהם? דערפאר ווייל דאס איז א מעשה פון אינערמענשליכע צרות און יסורים פון נויט און צער.

וואלף זאנדבערג האט פאר דער מלחמה מיט זיין יונגער פרוי געוואוינט אויף וואלבארסקא 31, פון פאך א שניידער מיט גאלדענע הענד, האט ער פערדינט אויף פרנסה בריוח פאר זיך און זיין ווייב, האט זיך אנגעהויבען די וועלט-מלחמה און וואלף זאנדבערג אלס „זאפאסניק" איז גערופען געווארען אין מיליטער איז דאך נישט געווען קיין אנדער עצה, ווי געהען און טרייסטען זיין יונגע פרוי, אז די מלחמה קען נישט לאנג דויערען און ער וועט זיך גיך אומקעהרען. די מלחמה האט אבער גערויערט און געדויערט. זאנדבערגס פרוי האט זיך נישט געקענט דערווארטען אויף איהר מאן, פערקויפט, וואס נאר אין שטוב איז געווען, כדי צו קענען עסען און ווארטען אויף איהר מאן, די מלחמה האט נאך לענגער געדויערט און פרוי זאנדבערג האט אנגעהויבען „האנדלען". צוזאמען מיט א שותף האט זי גענומען א וועגעלע און געשלעפט אין מלחמה-צייט קארטאפעל פון בושעושין קיין לאדז. ביי דעם דאזיגען האנדעל האט זי געכאפט א לונגען-ענטצינדונג נאך וועלכער זי איז שוין געבליבען ביי א לונגען-פעהלער.

וואלפ'ן איז אויך נישט גוט געגאנגען ביים מיליטער. ער האט זיך געשלעפט פון איין מיליטער-אפטיילונג אין דער אנדערער. גאנצע יאהרען געווען אויפ'ן פראנט, ביז וואנען פון דעם דאזיגען לעבען האט ער בעקומען א געשוויר אויפ'ן מאגען און אונפעהיג געווארען צו יעדער ארבייט. אין אזא צושטאנד האט זיך וואלף זאנדבערג געטראפען מיט זיין פרוי נאך דער מלחמה אין לאדז.

אפי מ'לעבט נאך, און מאן און ווייב האבען געהאפט אויף בעסערע צייטען. זייער דירה אויף וואלבארסקא האבען זיי מעהר נישט געקענט האלטען און זיי האבען זיך געדונגען א קליין שטיבעל אויף זשעלאזנע 11 (אין באלוט). וואלף זאנדבערג, ווי מיר האבען שוין אנגעוויזען, האט נישט געקענט ארבייטען צוליב זיין געשוויר אין מאגען. און ער איז געווארען א שאכער. מעהר אדער ווייניגער פערדינט האט קיינער נישט געוואוסט דערפון, מ'האט געלעבט צופרידען און אין 2 יאהר ארום איז ביי זיי געבוירען געווארען א יונגעלע. פערשטעהט זיך, אז דאס יונגעלע פון דער שווינדזיכטיגער מוטער איז אויך נישט געווען אינגאנצען געזונד, אבער ס'האט זיך גי עס איז „געכאזעט".

די צייטען זענען געווארען וואס ווייטער אלץ ערגער. וואלף האט נישט פערדינט, און דערביי האבען אלע דריי משפחה-מיטגלידער געקרענקט. אבער ווייטער אלץ אין דער שטיל. קיינער זאל נישט וויסען...

מיט א יאהר צוריק האט זיך זאנדבערג גע-מוזט ארויסציהען פון זשעלאזנא אויף באלוט, ווייל ער האט נישט געהאט געצאהלט זייט עטליכע יאהר קיין דירה-געלד.

דער ווירט פון דערמאהנטען הויז האט איהם אפילו נישט שלעכט בעהאנדעלט, געשענקט איהם דאס דירה-געלד און נאר צוגעגעבען עפעס אין האנד אריין. מיט'ן דעם, אז זאנדבערג זאל בעקו-מען א וואוינונג אין לאדז האט קיין רייד נישט גע-קענט זיין. האט ער זיך אנ'עצה געגעבען דערמיט וואס איז געגאנגען צו זומער און ער האט זיך גע-דונגען פאר 130 זל. א „זומער-וואוינונג" אין קאלי ביי א געוויסען קאנאנאווסקי אין לאדז, זאזארזקא גאס, און ווען דער זומער איז אוועק האט זאנדבערג ווייטער געוואוינט אין דער „זומער-וואוינונג" און וואוינט נאך ביז היינטיגען טאג, יעדען טאג איז זאנדבערג געגאנגען צופוס קיין לאדז אויפ'ן שאכער און מיט דעם גילדען וואס ער פלעגט א טאג פער-דינען (און וויפיל מאל האט ער נישט פערדינט?) איז ער אהיימגעגאנגען קיין קאלי. דערווייל איז דאס שווינדזיכטיגע יונגעלע געווארען אלץ מעהר קראנק, דאר ווי א שטעקעלע, הוסט, און שפייט אויס די לונגלעך. האט מען אפגעשלאגען די טירען פון מא-גיסטראט, וועלכער האט איינגעזעהען די נויט פון די אומגליקליכע און דאס קינד געוואלט אוועק-שיקען אין א סאנאטאריע. האט א דאק-טאר פעראררענט צו מאכען א בלוט-אנאליז, האט זיך ארויסגעשטעלט, אז דאס יונגעלע איז אזוי אויס-גערארט און אייסגעטרוקענט, אז ס'איז נישט פער-האן פונוואנען צו נעהמען א טראפען בלוט אפילו און מ'האט נישט גענומען.

פעהלט דאך דעם יודען צרות, מאכט זיך אז דאס אומגליקליכע יונגעלע ווערט קראנק אויף עפיס א קראנקהייט, אונאפהענגיג פון זיין שווינדזוכט. פון וואנען זאל מען רופען א דאקטאר, וועלכער לאדזער דאקטאר וועט זיך דאס מטריח זיין צו אנ'ארימאן א יודען קיין קאלי אוש!?

איז וואלף נעפאלען אויף א המצאה, געגאנגען קיין קאכאנובקע און געוויינט פאר די דאקטוירים פון דארטיגען אנשטאלט אז אימיצער פון זיי זאל געהן איהם ראטעווען זיין שטארבענדען יונגעלע. איי-נער, א קריסטליכער דאקטאר איז גלייך אוועק מיט איהם, ער איז אריין אין דער וואוינונג פון זאנד-בערג'ן, וואו ס'האט געדונען פון די ווענד, געבלאזען פון אלע זייטען די קעלט ווי אויפ'ן גאס. דער דאקטאר האט בעטראכט דאס יונגעלע, ערקלערט, אז ער איז קראנק געווארען אויף גריפע, און גע-ווארענט, אז אויב ס'וועט נישט זיין וואריים אין שטוב קען דאס זיך זעהר טרויעריג ענדיגען פאר'ן קינד.

— אבער פון וואנען זאל איך נעהמען אויף קויהלען, קלאגט זאנדבערג, אז די לעצטע 8 זל. וואס איך האב וויל איך אייך בעצאהלען. דער קריסטליכער דאקטאר האט פון די 8 זלאטעס גענו-מען פינף זאנדבערג'ן געהייסען איהם געהען נאך קויהלען און ערקלערט, אז ער וועט פריהער נישט אוועקגעהן, ביז זאנדבערג וועט קומען מיט די קויה-לען און ס'וועט ווערען ווארעם אין שטוב.

אלזא זאנדבערג איז געבליבען ביי 3 זלאטיס, מיט וועלכע ער דארף האנדלען, כדי מפרנס צו זיין זיין פאמיליע, דרעהט ער זיך איצט ארום מיט 3 זלאטעס און טראכט, וואס ער זאל טון: זאל ער קויפען פאר זיי א פאר קיכלעך פאר דעם שווער-קראנקען קינד זיינעם, אדער זאל דערפאר עפעס קויפען, כדי עס דערנאך צו פערקויפען און פער-דינען 50 גראשען אויף ברויט.

און צו די אלע צרות איז נאך א צולאג. דער ווירט פון דער „זומער-וואוינונג" מאהנט דירה-געלד און ווייל ער האט נישט צו בעצאהלען, האט ער ארומגעריסען די ווענד ארום זיין צימער און זאנדבערג וואוינט שוין איצט מיט זיין שווינדזיכטיגער משפחה אויף דער „פרישער לופט".

אט די דאזיגע געשיכטע איז דער רעקארד פון ארימקייט, עלענד, צער און פיין, וואס מיר האבען ביז איצט געזעהען. דארפען נישט קיין יודען בני-רחמנים אויפמערקזאם צו ווערען דערויף און ראַ-טעווען 3 מענשליכע לעבענס פון אונברחמנות'-דיגען טויט?

אפצייכנונג לטובת „נותן לחם"

(—) היינט קומט פאר אויף די גאסען פון אונזער שטאט א פארקויף פון אפצייכנונג פאר דער וואוילטעטיגער געזעלשאפט „נותן לחם". די דער-מאנטע געזעלשאפט איז די איינציגע, וואס גיט ארויס טעגליך הונדערטער אומזיסטע מיטאגען פאר דער ארימער יודישער בעפעלקערונג. ס'איז זיכער, אז די לאדזער יודישע געזעלשאפט וועט אונטער-שטיצען די דאזיגע סימפאטישע געזעלשאפט.

אונטער די רעדער פון טראמוויי

(—) נעכטן ארום 9 אין אוונט איז אויף פאביאניצער שאסע ביים ברוק דער טראמוויי אנגעפאהרען אויף א פרוי און איהר אפגעשניטען ביידע פיס און צושפאלטען דעם שארבע. די איבערגעפאהרענע איז א בטלערקע, וואס איז גוט בעקאנט אין דער געגענט. דער קערפער איז אפגעפיהרט געווארען אין שטעטישען פראזעקטאריום.

א שרפה

(2) אויף וואולטשאנסקא 127 אין דער פא-בריק פון שיפער האט נעכטן אויסגעבראכן א שרפה אין דער גרעמפעל-אפטיילונג. די אנגעקו-מענע פייערלעשער האבען די שרפה איינגעלא-שען נאך א שעה ארבייט. דער היזק בעטרעפט עטליכע טויזענט זלאטעס.

פון דער גראפישער סעקציע ביים האנדווערקער-פערבאנד

די ניי-געוועהלטע פערוואלטונג פון דער גרא-פישער סעקציע ביים צענטראלען האנדווערקער-פערבאנד פאלודניאווא 4, וואס בעשטעהט פון די ה"ה: שייניאק (פרעזעס), ראפאפארט און צדער-באום (וויצע-פרעזעסען), סטריקאווסקי (סעק-רעטאר), פעליקס (קאסירער), בראמבערג (ווירט) און ה' שטראוויס, האט ביי דער ערשטער זיצונג בע-שלאסען אדורכצופיהרען די רעאליזאציע פון דעם אנגענומענעם בעשלוס אויף דער אלגעמיינער פער-זאמלונג וועגען שאפען א קאאפעראטיוו. ס'איז אויך בעשלאסען געווארען שטרענג אפצוהיטען די איינגעפיהרטע „שווארצע ליסטע" פאר די יעניגע קונדען, וועלכע ערלעדיגען נישט פאר די ארבייט.

ווייטער איז בעשלאסען געווארען ענטגעגען צו קומען די כיטגלידער, וועלכע געפינען זיך צוליב'ן הערשענדען קריזיס אין א קריטישער לאגע, מיט א ביליגען קרעדיט און גרינדען אנ'אייגענעם הילפס-פאנד.

ארום דער שיך-פאבריקאציע

מיט א קורצער צייט צוריק איז אין קראקא בעגרינדעט געווארען אנ'אקציען-געזעלשאפט „פוי-לישע שיך-געזעלשאפט". די דאזיגע געזעלשאפט שטעלט זיך פאר א ציל צו פראדוצירען שיך און וועט געשטיצט ווערען דורך קאפיטאלען פון דער אקציען-געזעלשאפט באטא און זלין.

די דאזיגע אקציען-געזעלשאפט עפענט איצט א רייה געשעפטען אין אלע גרעסערע פוילישע שטעט, צוו. אנד. אויך אין לאדז, וואו ס'איז נעכטען געעפענט געווארען דאס געוועלב אויף פיעטריקאווער 87.

באט'ס פאבריק אין זלין ארבייט אויס 60 טויזענד פאר שיך א טאג.

ווי מ'טיילט מיט האט די געזעלשאפט בדעה איינצוארדנען א פאבריק אין קראקא, לויט'ן מוס-טער פון זלין. ביים בויען די פאבריק און ביי דער שיך-פאבריקאציע זאלען בעשעפטיגט זיין בלויז ארבייטער פון פוילען.

די ארבייטער אין באט'ס פאבריק אין זלין האבען זייער גוט איינגעארדענטע וואוינונגען, אייגענע קינעמאטאגראפען, טעאטערס, ספארט- און שפיל-פלעצער און גוטע ארבייטס-בעדינגונגען.

פון שטאטישען טעאטער

דער „באהעל-קעניג" — סצענישער רעפארטאזש פון א. שענבערג.

אין דעם ניו-יארקער „פארווערטס" איז דא א רובריק, וואס טראגט דעם נאמען „דער לעבען איז דער גרעסטער שונד-שרייבער". ד. ה. אז וויפיל די פאנטאזיע פונ'ם שונד-שרייבער זאל נישט זיין שטארק, בעווייזט דאס לעבען גופא ארויס אזעלכע שפיצלעך, אז זיי איבערשטייגען די שרייבערישע פאנטאזיע. מאכט זיך איצט א ליטעראַרישע שיטה, וואס טראגט דעם נאמען „פאקטא-מאנטאזש", טא פארוואס זאל נישט זיין מעגליך א ריכטונג, וואס זאל הייסען סצענישער רעפארטאזש?

און אזא, מעהר-ווייניגער איז טאקע דא אין רוסלאנד, וואס איז א מין סינטעז פון פאקט און רעפארטאזש...

זי איז אבער בעהויכט מיט דיכטערישען אטעם, מיט קינסטלערישען טעמפעראמענט — זי בעמיהט זיך עפעס צו דערוויזען, מיט עפעס צו קעמפען און אויסצוקעמפען, און איז עפעס אויכען.

עס איז אויך דא א ריכטונג, וואס ווערט גע-רופען: נעא-רעאליזם, סור-רעאליזם, היפער-רעאליזם. אבער, — אומעטום איז דא כוונה! (כוונה איז נישט — טענדענץ).

אין דא איז דער חילוק צווישען דעם ערגסטען קינסטלערישען פארטרעט און דער בעסטער פאטא-גראפיע: וואס דער „סוביעקטיוו" אזויצוזאגען, פון דעם קונסטמאלער וויל אין עפעס איבערצייגען און דער קאמערא-„אביעקטיוו" האט עס נישט ברעה צו טון — ער איז טויט...

וואס האט געמאכט דער לאדזער זשורנאליסט שענבערג?

ער האט נישט געהאט בכיון צו טון קיין שום ביז, און — אויך קיין שום גוטס.

ער האט גענומען א רעפארטעריש פאטאגרא-פיש אפאראטעל און פאטאגראפירט לאדזער טיפען.

אויב די פאטאגראפיע איז נישט פולקאם איז דאס אפאראטעל דערין נישט שולדיג.: ס'איז נישט געווען קיין געהעריגע נאטירליכע און נישט קינסט-ליכע בעלייכטונג. ס'איז נישט ארויסגעקומען — נישט קיין סוביעקטיוו און נישט קיין אביעקטיוו בילד, נאר א מטושטש'ע פיגור, וואס האט דאכט זיך, די זעלבע בארד, דעמזעלבען שטיקעל פליך, די זעל-בע אויסערליכע מאס, און דאך איז עס נישט — דאס.

און דערביי איז דא א מאמענט גאר א פיינ-ליכער, וואס האט א שלעכטען ביי-טעם. ס'איז מיר א וואונדער אויף דעם רעביזיטירענדען דראמא-טיקער שענבערג, ווי האט ער עס נישט אויסגע-מיטען דעם אבסאלוט-שאקירענדען מאכענט מיט דעם וואיאושערסקען ווייבעל א.א.ז.

זאל ער דא האבען געמיינט צו עפאטירען דעם בורזשוא?

איז דאך אין פלוג גענומען, ארום און ארום נישט-גוט.

אינדעראמת'ן, ווען מ'זאל זיין אביעקטיוו, ווי עס האבען אויך געמעגט זיין דעם ה' שענבערג'ס קאלעגען-זשורנאליסטען — פערמאגט דער „באהעל-קעניג" איינציגע זעהר פיינע סצענעס, וואס זענען סמנים אויף גוטע מעגליכקייטען ביי דעם מחבר מיט'ן תנאי, ער זאל זיך אין דער צוקונפט לאזען אויף א ליניע פון א שטארקערען ווידערשטאנד.

ער האט פערשטענדניש פאר ביהנע-ארכי-טעקטאריק, און דאס אליין איז שוין אין דער איצ-טיגער פוילישער דראמאטורגיע — אנ'ענין.

B.

לאדזער קאמעראל-טעאטער

„ארט"

אלעע 1-טער מאי 2

(פריהער: ענגלישער זאל)

קינסטלעריש. לייטער: משה בראדערזאן.

דירעקציע: יוסף סטרוגאטש.

קאמפאזיטאר: דוד בייגעלמאן.

פרייטאג, דעם 20. ה. ח. פינקטליך 9 אוועט קומט פאר

די פייערליכע דערעפנונג

פון סעזאן 1929-30

א. נ.

קוים מיט צרות

מיט א נייר רעארגאניזירטען ארטיסטישען אנסאמבל.

שבת, דעם 21-טען דעצעמבער ד. י.

2 פארשטעלונגען:

אנהויב 4 נאכמ. און 9.30 אוו.

זונטאג, ד. 22. טן 2 פארשטעלונגען

אנהויב 7.45 און 10 א זייגער אוונט.

ס'נעהמען אנטייל:

פרויען: מאלווינע ראפעל, שיינע מרים, פערעלע אוריך, מאריא דאלסקא, ליובא ראזענבערג.

מענער: יוסף סטרוגאטש, יעקב מאנדעל-בליט, נתן רייכענבערג, שמעון דזשיגאן, משה פאטאשינסקי, הערש הערדט, יעקב זוצאנאוויטש, שמואל גאלדשטיין.

טעקסטען פון: משה בראדערזאן, י. אבערזשאנעס, געבירטיק, טונקע-לער, לייוויק א. א.

קאמפאזיטאר: יעקב מאנדעלבליט.

קונסט-מאלער דינה מאטוס, שמואל בלום

ליכט-עפעקטען: י. יערוזאלימסקי.

פערוואלטער: מ. ציטרינאווסקי.

היינט שפילט גאמולקא אין פילהארמאניע

היינט, דאנערשטאג, 8.30 אוונט, טרעט אויף אין פילהארמאניע מיט איין און איינציגען קאנצערט דער יונגער בעריהמטער פיאניסט מיע-טשיסלאוו גאמולקא.

גאמולקא, וועלכער שטאמט אליין פון לאדז, געהערט היינט צוטאג צו די בעסטע קלאוויר-ווירטואזען. אויף זיין היינטיגען קאנצערט האט גאמולקא אויסגעוועהלט די שענסטע פון קלאוויר-רעפערטואר. צווישען אנדערע די ווערק און קאמ-פאזיציעס פון: שאפען, בעטאווען, באך, שימא-נאווסקי און אויך פון זיינע אייגענע קאמפאזיציעס.

ראדיא-פראגראם

דאנערשטאג, 19. דעצעמבער

12.40 ווארשא: 10-טער שול-קאנצערט פון ווארשאווער פילהארמאניע. 16.15 ווארשא: מו-זיק פון גראמאפאן-פליטעס. 17.45 ווארשא: קא-מעראל-קאנצערט: וו. וויסאצקא, ט. יאצלאווסקי, ט, אכלעווסקי און ס. טאוואראשעוויטש. 20.05 ווארשא: פארטעפיאן-קאנצערט פון אגאן פעטרי. 20.30 פויזען: קאנצערט פון דייטשער מוזיק. 22.35 ווארשא: קאמוניקאטען. 23.00 ווארשא: טאנץ-מוזיק. 16.00 דאווענטרי: סימפאנישער קאנצערט. 16.30 פראג: קאנצערט פון שעוו-טשיק-קווארטעט. 19.00 קעניגסוואורסטערהאוזען. טאמאס מאן וועט רעדען וועגען זיינע איינדרוקען אויס שטאקהאלם. 21.20 רוים: סימפאנישער קאנצערט.

כעמיש-באקטעריאלאגישע לאבאראטאריע

מאגיסטער נ. שאץ

פעטריקאווער 37, 2. שט., פראנט.

אנאליזען פון קאל, אורין, לייכעץ א. אז. וו.

אורין-אנאליז - 4 זל.

אַנ'אַרים אַרבייטער-מיידעל
זיצט אָפּ אומשולדיג 6 חדשים אין תפיסה
מען דאַרף זיין פאָרזיכטיג ביי'ם גאַראַנטירען פאַר יעמיצען

(י. א.) ווי ווייט מ'קאָן צוליב אַ פשוט'ע מיספערשטענדניש אפילו ביי דער היינטיגער שוין מאָדערנער שטראָף-פּראָצעדור גאַנץ אומשולדיג אַרעסטירט ווערען און חדשים-לאַנג אָפּזיצען אין תפיסות בעווייזט דער פאָלגענדער פּראָצעס, וועלכער איז נעכטען בעטראַכט געוואָרען אין היגען שטעטישען געריכט.

אויף דער בעשולדיגונגס-באַנק איז געזעסען אַ געוויסע אפּאָלאָנאַריע פּישצוויק, אַנ'עלענד אָרים דאָרפיש אַרבייטער-מיידעל, וועלכע איז אָנגעקלאָגט געוואָרען אין צו'גנב'ענען ביי איהרס אַ קאָלעזשאַנקע אַ פּאָר דאַמען לאַטשען.

אויף דער געריכטס-פערהאַנדלונג האָט זיך אָבער אַרויסגעוויזען, אַז אין דער ווירקליכקייט שטעלט זיך די זאַך גאָר אַנדערש פאָר:

מיט אַ צייט צוריק האָט זיך די אָנגעקלאָגטע מיט אַ קאָלעזשאַנקע געהאַט בעשטעלט ביי דער אָנגעקלאָגטעס אַ בעקאַנטען שוסטער אַ פּאָר לאַטשען.

אַזוי ווי די בעשטעלערין האָט נישט געהאַט קיין געלד די אויסגעפערטיגטע לאַטשען אויסצוקויפען האָט זי זיך געוואָנדען צו דער אפּאָלאָנאַריע מיט אַ בקשה, אַז זי זאָל פאַר דעם חוב גאַראַנטירען.

אפּאָלאָנאַריע האָט גערן איינגעוויליגט צו טון איהר חבר'טע די געבעטענע געפעליגקייט און פאַר איהר די שיך בּאַלד אַרויסבעקומען.

די קאָלעזשאַנקע האָט אָבער שפּעטער בשום אופן נישט געוואָלט בעצאָהלען דעם חוב אַזוי, אַז דער שוסטער האָט גענומען שטרענג מאָהנען די אפּאָלאָנאַריע און די לעצטע האָט געמוזט בעצאָהלען פאַר די לאַטשען.

דער אפּאָלאָנאַריע האָט שטאַרק פערדראָסען הלמאַי איהר חבר'טע האָט אַזוי נישט דאַנקבאַר געגען איהר געהאַנדעלט און זי איז תיכף אַוועק צו איהר און זיך צוגענומען די בעצאָהלטע פאַר איהר לאַטשען.

גראָד האָט זיך שוין אַזוי געמאַכט, אַז אפּאָלאָנאַריע האָט געמוזט צומאָרגענס אַהיימפאָהרען אין איהר דאָרף און זי האָט איבערגעלאָזט אויף דער שטעל, וואו זי האָט געאַרבייט, איהרע זאַכען צוזאַמען מיט די זעלבע אָפּגענומענע לאַטשען.

דעם אומשטאַנד האָט אויסגענוצט די קאָלעזשאַנקע, וועלכע איז גלייך אַוועק אין נאָהנסטען פּאָליציי-קאָמיסאַריאַט און געמאָלדען, אַז אפּאָלאָנאַריע האָט ביי איהר צוגע'גנב'עט אַ פּאָר נייע לאַטשען.

מען האָט דורכגעפיהרט אַ רעוויזיע און די שיך טאַקע געפינען און וועגען דער „גנבה" צוזאַמענגעשטעלט אַ פּראָטאָקאָל.

אין עטליכע טעג אַרום, ווען אפּאָלאָנאַריע איז צוריקגעקומען קיין לאָדז, האָט מען זי פערהאַלטען און נישט געקוקט דערויף וואָס זי האָט צוגעשטעלט אַ רעכנונג פון שוסטער, אַז זי האָט פאַר די קוועסטיאָנירטע שיך בעצאָהלט, האָט מען פון איהר געפאָדערט אייניגע הונדערט זלאָטעס קויציע, פערשטעהט זיך, אַז דאָס אָרימע דינסט-מיידעל איז נישט געווען ביכולת אַריינצוטראָגען אַזאַ הויכע סומע קויציע, האָט מען זי טאַקע אָפּגעשיקט אין טורמע.

אייניגע מאָל האָט שוין דער פּראָצעס געזאָלט פאָרקומען, נאָר אַזוי ווי די „געליטענע" האָט זיך קיינמאָל נישט געשטעלט און עס האָבען אויך געפעהלט אַנדערע עדות, איז דער פּראָצעס כסדר אָפּגעלייגט געוואָרען.

איבער 6 חדשים האָט זיך דאָס אומגליקליכע אַרבייטס-מיידעל אַזוי געמאַטערט און געפייניגט אין דער פּיעטרקעווער תפיסה און ווער יודעט, ווי לאַנג נאָך זי וואָלט אַזוי געזעסען, ווען נישט דער ריכטער פּאַוולאָווסקי, וועלכער האָט דעם ענין נעכטען טאַקע בעהאַנדעלט.

ריכטער פּאַוולאָווסקי האָט באַלד בעמערקט די גאַנצע גרונדלאָזיגקייט פון דער בעשולדיגונג און נישט דערלאָזענדיג ווייטער דעם פּראָצעס פערשלעפּען, פעראורטיילט גלייך אויפ'ן אָרט די אָנגעקלאָגטע אפּאָלאָנאַריע פּישצוויק צו בעפרייען.

Dr. Z. Rakowski
ספעצ. פאַר אויערען-, נאָז-, האַלז- און לונגען-קראַנקה.
קאָנסטאַנטינער 9, טעלעפאָן 27-81
[illegible]

דאס יודישע לעבען אין זגערזש
(פון אונזער קאָרעספּאָנדענט)

היינטיגען זונטאָג איז קיין זגערזש געקומען אויף אַ פאָרלעזונג דער פּרעזעס פון יודישען „קאָלאָ" דעפּ. יצחק גרינבוים. דאָס גאַנצע שטעטעל האָט דעם טאָג בעקומען אַנ'אַנדער אויסזעהען און אַלע, קליין און גרויס האָבען זיך בעגרייט מקבל פנים צו זיין דעם גאַסט.

די „אגודה" פון זגערזש, זעהט אויס, האָט זיך אויך געגרייט, אָבער נישט מקבל פנים צו זיין דעם דעפּוטאַט גרינבוים, נאָר מיט איהם זיך אָפּצורעכענען פאַר זיין לעצטען אַרויסטריט אין סיים געגען דער „אגודה". דעפּ. גרינבוים איז פאַר דער פאָרלעזונג געווען דער גאַסט פון דעם אָנגעזעהענעם היגען בירגער לאָווניק ישׂשכר שוואַרק. בעת דעפּ. גרינבוים איז דאָרט געווען האָט זיך פאַר'ן הויז פערזאַמעלט אַ גרויסע גרופּע חסידישע בחירים און יונגלעך און אָנגעהויבען טומלען, זיי האָבען געדראָהט, אַז זיי וועלען נישט דערלאָזען דעם פרעלעגענט צוגעהן צום „לוטניאַ-זאַל, וואו די פאָרלעזונג האָט געזאָלט פאָרקומען, דעפּ. גרינבוים איז אַרויס אויפ'ן באַלקאָן און געפּרובט צו רעדען צו די בחורימלעך, זיי האָבען אָבער דעם גאַסט פערשריען און נישט געלאָזען קומען צום וואָרט, ווען די לאַגע איז געוואָרען אַ דראָהענדע, האָט דער ספּאָרט- און טורן-פעראיין „מכבי" צונויפגערופען די מיטגלידער און אויף דער שטעל איז געשאַפען געוואָרען אַנ'אָפּטיילונג טורנער, וועלכע האָבען געמאַכט אַ שטיקעל סדר אויפ'ן גאַס, געמאַכט אַ שפּאַליער און אַזוי אַרום צוגעפיהרט דעם פרעלעגענט אין זאַל.

אין גרויסען זאַל פון „לוטניאַ" האָט זיך דערווייל צונויפגעזאַמעלט אַנ'עולם, וועלכען זגערזש האָט נאָך ביז איצט נישט געזעהען, אין זאַל איז נישט געווען וואו אַ שפּילקע צו וואַרפען און נאָך פיל מענשען האָבען געמוזט אַוועק, נישט קענענדיג אַריינקומען אין זאַל. די אָרדנונג האָבען געהאַלטען די מיטגלידער פון „מכבי" און נישט דערלאָזען צו קיין שום שטערונגען מצד די „אגודה"-בחורימלעך, די פאָרלעזונג, איז טאַקע דורך קיינעם נישט געשטערט געוואָרען.

גלייך נאָך דער פאָרלעזונג האָט זיך אויף דער טריבונע בעוויזען 2 גרייז-גרויע יודען: איינער אַ זגערזשער איינוואוינער 108 יאָהר אַלט, און דער צווייטער אַנ'אָזאָרקאָווער פון 90 יאָהר. ביידע זקנים האָבען געבעטען, אַז דעפּ. גרינבוים זאָל זיך לאָזען פון זיי בענשען מיט אריכת ימים. דער 108-יעהריגער יוד האָט ערקלערט, אַז ער האָט אַזאַ ברכה בעקומען פון אַלטען אַלעקסאַנדערער רבי'ן זצ"ל און איצט וויל ער די דאָזיגע ברכה איבערגעבען דעם גרויסען עסקן. ביידע זקנים האָבען דאַן געבענטשט דעם דעפּ. גרינבוים.

נאָך דער פאָרלעזונג איז פאָרגעקומען לכבוד דעם גאַסט אַ פייערליכער באַנקעט, אין וועלכער ס'זענען געהאַלטען געוואָרען רעדעס. אין אָוונד איז דעפּ. גרינבוים בעגלייט דורך אַ גרויסען עולם אָנהענגער אָפּגעפאָהרען פון זגערזש.

אמן.

—=]O[=—

דאָס צעכען-געזעץ
איבערזעצט אין יודיש

ווי בעקאַנט זעהט דאָס צעכען-געזעץ פאָר, אַז די אַלע ביז-איצטיגע האַנדווערקער-אָרגאַניזאַציעס מוזען זיך איבערגרופּירען אין צעכען. דאָרט ווערט יעדער האַנדווערקער לויט זיינע קוואַליפיקאַציעס איינגעטיילט ווערען אויף מייסטער, געזעלען און לעהר-יונג. בכדי די צעכען זאָלען קענען ענטוויקלען זייער טעטיגקייט און אויספיהרען זייערע אויפגאַבען האָט דער מיניסטאַרען-ראַט אַרויסגעגעבען אַ געזעץ וואָס שטעלט פעסט די קאָמפּעטענץ און אַרבייט-פּלאַן פאַר די צעכען, ווען אָבער ביי די קריסטליכע האַנדווערקער זענען די צעכען שוין אַ געשעהענע פאַקט, הייבען יעצט די יודישע האַנדווערקער צו לעגאַליזירען זייערע צעכען. בכדי צוגענגליך מאַכען פאַר די יודישע האַנדווערקער דעם צעכען-סטאַטוט, איז דערשינען אין יודיש דער צעכען-סטאַטוט און רעגולאַמין פאַר'ן שירס-געריכט איז איבערגעזעצט געוואָרען פון מ. פ.— אין אַ לייכטער פאָרם, פאָלקסטימליכע שפּראַך און איז שוין אַרויסגעגעבען.

דאָס ביכעל דאַרף זיך געפינען ביי יעדען יודישען האַנדווערקער, ווייל דאָס איז פאַר איהם נויטיג.

באַקען און קאָכען; עצות פאַר פרויען
פון ב. קאָוונער.

אַ סך פרויען, פיינע בעל-הבית'טעס, פרעגען מיך:

ווי קומט עס, וואָס איך גיב זיך נישט אָפּ אַביסעל מיט זייער אַרבייט, מיט באַקען און קאָכען?

— נאָר איהר האָט אין זינען אונזערע מענער און זייער אַרבייט; מיר, פרויען, האָבען דאָך זייער אַרבייט; מיר, אַרבייטען אין קיך; און אַרבייטען ערגעץ אַנדערש. ווילען מיר, אַז איהר, פריינד קאָוונער, זאָלט זיך מיט אונז אויך רעכענען; מיר זענען מענשען גלייך ווי די מענער אונזערע, און אפשר נאָך מיט אַ שמיצעל אַריבער. מענער האָבען בלויז איין זאַך אין זינען: געהן אַרבייטען (אַ סך ווילען דאָס אויך נישט), און מיר, פרויען, דאָס שעהנע און דאָס שוואַכע געשלעכט, דאַרפען ריין האַלטען דאָס הויז, וואַשען, רוימען, קינדלען, זויגען, אויפזיין נעכט, פיהרען די בעל-הבית'ישקייט, איינקויפען, זיך דינגען, זיין אַ פרוי, אַ קעכין, אַ בעקערין — דאַרפט איהר זיך מיט אונז, פרויען, מעהר אָפּגעבען ווי מיט אונזערע מענער.

אָט אַזעלכע טענות האָבען צו מיר מיינע שעהנע, מיינע רייצענדיגע פריינדינעס.

מוז מען אַלץ אַוועקלייגען אָן אַ זייט און זיי געבען אַ פּאָר עצות.

זיך איינרייסען מיט פרויען, וויל איך נישט; נישט איך וויל, נישט איך האָב חשק.

מיט פרויען דאַרף מען אַלע מאָל לעבען בשלום. איך מיין מיט פרעמדע פרויען; אַז מ'לעבט מיט זיי בשלום, קען זיך אַמאָל אָפּרייסען פאַר אייך אַ שמייכעל, אַ גלעט, אַ קוש, אַ שפּאַציר אין אַ וואַלד, אַ שטיקעל ראָמאַן.

און ווי זאָגט איהר: מיר זענען דאָך נישט מעהר ווי מענשען. און זעהר אָפט דאָס אויך נישט...

וועלען מיר היינט געבען אונזערע שעהנע, ליבע ווייבלעך עצות ווי צו קאָכען און באַקען. און אויב זיי וועלען מיר לאָזען וויסען, אַז זיי זענען צופרידען, וועלען מיר ווייטער אָנגעהן מיט דער אַרבייט, לויט אונזערע כחות.

הויבען מיר אָן:

ווי אַזוי צו באַקען אַ האָניג-לעקעך.

נעהמט אַ פונט האָניג, צוויי פונט צומאָלענע ציקאָריע, אַ פונט ניס (גוט צוריבען), אַ פונט קאָרענע מעהל, צוויי גלעזער שאָקאָלאַד, (אויך צוריבענעם), אַ בעקען, אַ פלעשעלע אַליוו-אייל, אַ האַלב גלאָז וואַניליע, אַ האַלב גלאָז פוטער, אַ פערטעל פונט לעכלעך און מישט דאָס אַלעס צוזאַמען אין איין גרויסע שיסעל, מיט אַ גרויסען הילצערנעם לעפעל. מישט אַזוי לאַנג מיט דער רעכטער האַנד ביז איהר וועט גוט מיד ווערען, דאַן מישט מיט דער צווייטער האַנד, אויך ביז איהר וועט מיד ווערען, ביז עס וועט נעהמען פון אייך גיסען אַ שוויס. דאַן גיט איבער דאָס מישען אייער מאַן (זאָל ער דעם טאָג נישט געהן צו דער אַרבייט) און זאָל ער אויך מישען ביז ער ווערט מיד; דערנאָך גיט עס איבער אייער שווער און שוויגער און די עלטערע קינדער (זאָלען זיי דעם טאָג נישט געהן אין שול) און אַז אַלע האָבען שוין געמישט און געשוויצט, זאָלט איהר דאָס אויסגעמישטע אַריינגיסען אין אַ טיפען בעקען, אונטערגעשמירט מיט פוטער, אָדער אייל, אָדער עפּעס אַנדערש, און עס לאָזען אַזוי שטעהן אַכט שעה, ביז עס וועט אויפּיערען, אויפגעהן, הייסט עס; דעמאָלט זאָלט איהר אונטערצינדען דעם אויווען; און ווען דאָס פייער דערגרייכט דריי הונדערט פיער און זעכציג גראַד היץ, זאָלט איהר באַלד אַריינשטעלען דעם האָניג-לעקעך צו באַקען. דאַן פערמאַכט דאָס טירעל פון אויווען און טוט אייער הויז-אַרבייט: וואַשט, רוימט, ביגעלט, שלאָגט די קינדער, טרייבט זיי אַרויס אין גאַס, שיקט דעם מאַן אַרבייטען, דעם שווער שיקט אַרויס מיט די יונגסטע איניקלעך אין גאַס, די שוויגער זאָלט איהר הייסען געהן צו די אַנדערע שנורען, און איהר זעצט זיך אַרויס אין דרויסען, רעדען מיט אַנדערע ווייבער. דערציילט זיי וועגען אייער האָניג-לעקעך וואָס באַקט זיך איצט אין אויווען; דערנאָך לויפט נאָך אַ פערטעל עוף, כאַפּט זיך פאַר איין גאַנג אַריין נאָך פוטער, נאָך זאַלץ, נאָך גרויפּען, און פערגעסט, אַז אייער האָניג-לעקעך „זיצט" אין אויווען און ער באַקט זיך...

ערשט אין אַ 6 אָדער 7 שעה אַרום, זאָלט איהר זיך דערמאָנען... דעמאָלט לויפט אַרויף, טוט אַנ'עפען אויף גיך דאָס טירעל... וואָס-זשע וועט איהר דערזעהן? גאָרנישט! אַז מיר זאָגען אייך אַז איהר וועט גאָרנישט דערזעהן, ווייסען מיר וואָס מיר וואָס מיר זאָגען! מחמת פון אייער האָניג-לעקעך וועט שוין קיין סימן נישט זיין; ער וועט זיין פערברענט אויף קויהל! אָבער זיך נעהמען צום האַרצען דאַרפט איהר זיך נישט; מען נעהמט און מען הויבט אָן די זעלבע חתונה נאָך אַמאָל...

איך גלויב, מיינע ליבע, מיינע שעהנע, מיינע טייערע פריינדינס, אַז איהר האָט מיך אַלע ריכטיג פערשטאַנען.

איצטער וועלען מיר אייך געבען אַ רעצעפּט, ווי צו מאַכען אַ „ווינער-שניצעל" אָהן פלייש, ווי די „וועגעטעריאַנער" קוכערס מאַכען עס. נישט מעהר וואָס איך גיב צו מיינע אייגענע ערפאַהרונגען.

אַ ווינער שניצעל

נעהמט דריי קוואָרט גרויסע בעבלעך און קאָכט זיי אָפּ און צומאָלט זיי אַזוי ווי פוטער.

נעהמט צוויי קוואָרט געקאָכטע אַרבעס, פינף בעלעכלעך פון אייער, אַ גלאָז פוטער, אַ גלאָז אייל, צוריבענע פעטרישקע, אַ ביסעל זאַלץ, אַ ביסעל פעפער (נישט צומאָהלען), אַ ביסעל קימעל, פיער רויע ציבעלעס, אַ זעקס ציינדלעך קנאָבעל, אַ ביסעל פּאָמידאָרען-זופּ און מישט דאָס אַלעס אויס און מאַכט דערפון אַזעלכע פלעצלעך, ווי מען מאַכט קאַרטאָפעל-לאַטקעס, און ציגדט דערווייל אונטער דעם אויווען. דאַן נעהמט אַ גרויסען בעקען, שמירט אונטער מיט פוטער, אָדער מיט אייל, אָדער מיט ביידע זאַכען אין איינעם, און לעגט אויס די געמאַכטע לאַטקעס אין בעקען צו פיער אין אַ רייהע אַלע גלייך, און שטעלט זיי אַריין אין הייסען אויוועו און לאָזט זיי דאָרטען זיין ווי לאַנג זיי קענען אויסהאַלטען. וואָס לענגער איז בעסער און געשמאַקער.

און טאָמער דערפיהלט איהר, אַז זיי ברענען שוין, זאָלט איהר אונטערגיסען פרישען אייל אָדער פוטער.

אָט אַזוי כסדר.

און אויב ס'ברענט נישט, מעגט איהר דאָס פייער מאַכען גרעסער, עס זאָל יאָ ברענען...

די גאַנצע גאַס, אין אַלע הייזער, מוז מען פיהלען, אַז ביי אייך ברענט עפּעס; אַז איהר מאַכט היינט ווינער שניצעל; זאָל מען זעהן סאַראַ בריה'טע איהר זייט זאָלען זיך אַנדערע פרויען שעהמען; זאָלען זיי אייך נאָכטון.

דערמיט וועט איהר אייערע שוועסטער-פרויען אַ סך, אַ סך אַרויסהעלפען אויך צו ווערען גוטע קעכינס; וועלען די מאַנסבילען זיין צופרידען און עס וועט הערשען שלום-בית.

און ווי איהר ווייסט, הערשט דער גאַנצער שלום-בית ביי אונזערע מענער נאָר דעמאָלט, ווען דער מאָגען איז צופרידען, ווען זיי זענען זאַט.

נאָר טאָמער כאַפּט איהר זיך, אַז אייער ווינער שניצעל איז טאַקע פערברענט, און אייער מאַן קומט פון דער אַרבייט און וויל עסען, און איהר האָט איהם נישט וואָס צו געבען, דערצעהלט איהם גאָר נישט, לויפט באַלד אַרונטער אין וואורשט-געשעפט, נעהמט אַ האַלב פונט וואורשט און אַ פלעשעל קאַלט ביער און גיט איהם עסען. און טאָמער זעהט איהר, אַז ער איז עפּעס ברוגז'לעך, נישט צופרידען, גיט איהם אַ גלעט, אַ קוש, אַ לאַסטשע, און אויב ער הייסט הערשעל, רופט איהם הערשעלע, און ער וועט פערגעסען זיין כעס.

לאָמיר האָפען, מיינע ליבע, מיינע טייערע און גרויסע בריה'טעס, אַז איהר וועט מיך פאָלגען.

איצט וועלען מיר אייך לערנען ווי צו מאַכען אַ גוטע, פערצייכענט, זייט מוחל מאַכט נישט קיין טעות.

זופּ אַ לאַ פרענטש

נעהמט אַ גרויסען טאָפּ מיט וואַסער ביי אַ פינף קוואָרט, און שטעלט אַוועק צום קאָכען. ווען דאָס וואַסער קאָכט שוין, זאָלט איהר אַריינשניידען מערעלעך, רעטעכלעך, ציבעלעס, פעטרישקע, קאַרטאָפעל, יונגע אוגערקעלעך, גיט אַריין פוטער, זאַלץ, פעפער, ברוינע רייז, אַרבעס, בעבלעך, פאַפּריקע, מאָן, קימעל און לאָזט עס קאָכען אַזוי לאַנג, ביז די 5 קוואָרט וואַסער ווערען אויסגעקאָכט דאַן גיסט ווידער אַריין 5 קוואָרט וואַסער און לאָזט עס ווידער אויסקאָכען

אָט אַזוי כסדר, אַ זעקס אָדער זיבען מאָל, אין איינעם דאַרף זיך אַזוי אַ אויסקאָכען ביי 35 קוואָרט וואַסער. דאַן לעשט אויס דאָס פייער, כאַפּט זיך אַרונטער אין אַ לייטישען רעסטאָראַן, און איהר וועט קריגען אַ גוטען טעלער זופּ.

לאָמיר האָפען, מיינע ליבע, מיינע שעהנע, מיינע קלוגע פרויען און מוטערס, און באָבעס, אַז איהר וועט מיך פאָלגען. איך דאַנק אייך!

סענסאציאנעלע פרטים וועגען דער שפיאנקע מאטא האַרי
וואס איז דערשאסען געווארען אלס שפיאן אין דער מלחמה

.5

— יא, איך בין א שפיאנקע, אבער איך ארבייט נישט פאר דייטשלאנד, נאר פאר פראנקרייך, פאר א לאנד, וואס איז געווארען מיין צווייטע היימאט און וואס איך האב ליב.

די ענגלישע דעטעקטיווס האבען בעשלאסען איהר אוועקצושיקען מיט א מיטעלרישער יאכט אויף א שיף צוריק קיין שפאניען. די שיף איז אנגעקומען אין האפען גיזשאן. מאטא האַרי האט נישט געוועהן, אז א פראנצויזישער אגענט האט איהר נאכגעשפירט אויף דער גאנצער רייזע. זי האט נישט געוואוסט, אז איהר גאנצער פאגאזש איז אונטערזוכט געווארען. און זי האט אויך נישט געוואוסט, פארוואס אזא שטארקע, קרעפטיגע פרוי, ווי זי, האט צום ערשטען מאל אין איהר לעבען זיך געפיהלט נישט גוט אויף א ים־רייזע און איז געבליבען אהנמעכטיג אין סמאקינג־זאל אויפ'ן שיף.

אנ'ענגלישע מיידעל אויפ'ן שיף האט איהר אריינגעפיהרט אין א קאיוטע. מען האט איהר אויסגעטאן, אינגאנצען נאקעט און אוועקגעגעבען איהרע קליידער צו א מאן, וואס האט געווארט אין קארידאר, וועלכער האט די קליידער דורכגעטרייבערט ווי עס דארף צו זיין. די מיידעל האט אבער געמעלדעט, אז אויף איהר קערפער איז קיין זאך נישט געווען פערבארגען.

אין אווענט, ווען איהר געזונד האט זיך פערבעסערט, און זי איז געזעסען אויפ'ן דעק, איז געקומען א דראטלאזע טעלעגראמע פון דער שיף צום קאפיטאן לע דו אין פאריז. אין דער טעלעגראמע איז געשטאנען, אז די פינף בריף, וואס מאטא האַרי האט געדארפט אפגעבען צו די פראנצויזישע שפיאנען אין בעלגיען, האט מען ביי דער טענצערין נישט געקענט געפינען. וואו זענען זיי אהינגעקומען?

מאטא האַרי האט נישט געוואוסט פון דער נעץ, וואס האט זיך געוועבט ארום איהר האלז. זי איז געקומען קיין מאדריד. דארטען האט זי זיך בעזעצט אין גראנד־האטעל, וואו זי האט געדונגען א פאר לוקסוס־צימערן הארט נעבען די צימערן פון דייטשען פלאטען־אטאשע אין שפאניען, הערר פאן קראאן. וואכען־לאנג איז די טענצערין געבליבען אין מאדריד. זי האט זיך בעקענט מיט פראנצויזישע פלאטען־אפיצירען און דעם פראנצויזישען פלאטען־אטאשע. אבער זי האט בעמערקט, אז קיינער שענקט איהר נישט קיין צוטרוי. שפאניען איז געווען די איינציגע לאנד, וואו זי האט נישט געהאט קיין ערפאלג. פלוצלונג געהט איהר אויס דאס געלד. דער דייטשער פלאטען־אטאשע האט געשיקט א דראטלאזע טעלעגראמע צום פיהרער פון דעם דייטשען שפיאנאזש־אמט אין אמסטערדאם, אז ער זאל אויסשרייבען א טשעק פון 15,000 שפאנישע פעזעטען פאר דעם אגענט „ה' 21" אויף דער פאריזער באנק „קאנטראל ד'עסקאמפט". די טעלעגראמע איז אבער איבערגעכאפט געווארען פון פאריזער אייפעל־טורעם און איז גלייך איבערגעגעבען געווארען צום קאפיטאן לא דו.

אין אווענט האט קאפיטאן לא דו ערהאלטען א טעלעגראמע פון זיין אגענט אין מאדריד, אז ער פאהרט „מיט בעגלייטונג" קיין פאריז.

זיבען א זייגער אין דער פריה, דעם 14. פעברואר, 1917, האט די פאריזער קרימינאל־פאליציי ארומגערינגעלט דעם פאלאס־האטעל אין פאריז, וואו מאטא האַרי איז אריינגעפאהרען. עטליכע מינוט נאך זיבען א זייגער איז א קרימינאל־קאמיסאר מיט דריי בעאמטע אריין אין וועסטיביול פון האטעל, זיך פארגעשטעלט פאר'ן דירעקטאר און געפרעגט, אין וועלכען צימער די טענצערין וואוינט. דער דירעקטאר האט איהם געזאגט, און דער קאמיסאר מיט זיינע בעאמטע זענען ארויף די ערשטע טרעפ.

פלוצלונג קומט אן א מאן פון האטעל. דער מאן האט געטראגען א לעדערנעם מאנטעל, אהן א קראגען, זיינע האר זענען איהם ארויפגעהאנגען אויפ'ן געזיכט, און ער האט געפרעגט דעם פארטער, אין וועלכען צימער עס וואוינט מאטא האַרי. ווען מען האט איהם געזאגט, אז עטליכע העררען ווארטען שוין אויף איהר, איז זיין געזיכט געווארען ווייס ווי קאלך, און ער איז גלייך אוועק פון האטעל. דאס איז געווען דער מארקיז דע מאנטעסאק, וועלכער האט אריינגעפיהרט די טענצערין אין שפיאנאזש פאר דייטשלאנד. ער האט געוואלט ראטעווען איהר לעבען, אבער ער איז געקומען א האלבע שטונדע צו שפעט, נאכדעם ווי די קרימינאל־בעאמטע זענען שוין געשטאנען הינטער איהר טיר.

דער קאמיסאר פריאלע האט אנגעקלאפט אין טיר פון איהר צימער. קיינער האט נישט געענטפערט. ער קלאפט א צווייטען מאל און זאגט: „דא איז קרימינאל־פאליציי, עפענט, אדער איך ברעך־אויף די טיר".

— קומט אריין, — האט געענטפערט א שטימע, — אויב איהר שעמט זיך נישט אריינצוגעהען אין א פרוי'ס שלאף־צימער.

קאמיסאר פריאלע האט א קוועטש געטון די קליאמקע. די טיר איז נישט געווען פערשלאסען. ער שטעהט אין שלאף־צימער פון דער טענצערין מאטא האַרי, און דריי בעאמטע הינטער איהם. ער פיהלט זיך זעהר אומבעקוועם. די טענצערין ליגט אויפ'ן בעט, זי איז אינגאנצען נאקעט, בעדעקט נאר מיט א דינער באטיסטענער טיכעל. אין צימער איז נאך טונקעל, נאר פון קארידאר פאלט א ליכט־שיין אין רום. דער קאמיסאר זאגט: „קרימינאל־קאמיסאר פריאלע, איך האב א בעפעהל אייך באלד צו ברענגען צו דער פאליציי".

די טענצערין הויבט זיך אויף אין בעט. זי שמייכעלט צום קאמיסאר און זאגט: „ווילט איהר מיך ברענגען נאקעט צו דער פאליציי? ווילט איהר דאס?" זי לאכט מיט א נאטירליכען געלעכטער. אבער דער קאמיסאר האלט אן זיין ערנסטע מינע. ער האט א שטרענגען בעפעהל נישט ארויסצולאזען קיין אויג פון דער פרוי. ער זעצט זיך און בלייבט אין צימער, ווען מאטא האַרי טוט זיך אן. זי זינגט אונטער א ליד. זי פלירטעוועט מיט'ן קאמיסאר, און זי פיהלט גארנישט, וואס איהר שטעהט פאר.

(סוף מארגען).

דער ליבאוויטשער רבי אויף א פערהער אין דער „טשעקא"

(ענדע פון 3־טע זייט).

שיכטע פון דער „מיסטישער קארעספאנדענץ" מיט פראפעסאר באַרטשענקא.

פראפעסאר באַרטשענקא האט גענומען שטודירען קבלה, און ער וויל אויסגעפינען, ווי ער זאגט, דעם סוד פון „מגן דוד". דער פראפעסאר גלויבט אז אין „מגן דוד" זענען פערבינדען וויכטיגע טיפע סודות. ער איז איבערצייגט, אז ווען מען זאל אנטפלעקען דעם סוד פון „מגן־דוד", וואלט מען געקאנט בויען און חרוב מאכען וועלטען.

מיט פינף יאהר צוריק, סוכות, 1924, איז דער פראפעסאר געקומען צום רבין, ווי צו א מקובל, און געבעטען דעם רבין ער זאל איהם אויסזאגען דעם סוד פון „מגן דוד".

דער רבי האט ערקלערט דעם פראפעסאר, אז די גאנצע זאך, וואס ער האט זיך גענומען אין קאפ אריין, איז נישט מעהר ווי א פאנטאזיע. חסידות ווייסט נישט פון קיין סודות, אדער געהיימע קרעפטען פון „מגן דוד".

דער פראפעסאר איז אוועקגעפאהרען מיט ליידיגע הענט. ער רוהט אבער נישט און לאזט דעם רבין נישט צורוה. ער האלט אין איין פערווארפען איהם מיט בריף און בעט איהם, ער זאל איהם אנטפלעקען די סודות פון „מגן דוד".

אט דאס איז די „פערדעכטיגע געשיכטע" פון פראפעסאר'ס פעקעל בריף.

— הער, לולאוו, — האט דער רבי געזאגט מיט אנ'אויפגערעגטער שטימע — דו ווילסט שאפען א נייעם בייליס־פראצעס! געדענק, דער צאר האט מאביליזירט גרויסע פראפעסארען און געלערנטע צו מאכען א בלוט־בלבול אויף יודען און ער איז דורכגעפאלען. לולאוו, קליינער מענש דו, עס וועט דיר נישט געראטען צו מאכען א נייעם בייליס־פראצעס אין דער מדינה — איך ווייס, לולאוו, וואס דו און דיינס גלייכען טוט מיט אנ'ארימען אומשולדיגען מלמד, וואס איהר ווילט ארעסטירען. איהר ווארפט איהם אונטער קאנטרעבאנד, א פלעשעל בראנפען, איהר ארעסטירט איהם און פערשיקט איהם. דו ווילסט מיר אונטערווארפען חטאים וואס זענען נישט געשטויגען און נישט געפלויגען. מאכסט אויף מיר א בלבול, אז איך בין א קאנטער־רעוואלוציאנער, דאס איז פאלש.

אלץ, וואס איך טו איז אנ'אפען בלאט פאר אלעמען. מיט דריי יאהר צוריק, אין יאהר 1924 האב איך געשריבען א בריף קיין אמעריקא און אויפגעפאדערט די אמעריקאנער יודען, זיי זאלען שטיצען די יודישע קאלאניזאציע אין ראטען־לאנד.

איהר ארעסטירט מיך אלס שונא פון יודען און פון דער ראטען־מאכט. איך בין נישט קיין שונא פון דער מדינה. אויב איך זעה, אז איהר טוט גוטע ארבייט, איז ווי ווייט איך בין פון אייך און אייערע וועגען, שטיץ איך אייערע גוטע מעשים. א בעווייז אין מיין בריף קיין אמעריקא מיט דריי יאהר צוריק, וועגען דער קאלאניזאציע.

מאכט נישט אויף מיר קיין בייליס־בלבול.

איך טו נישט קיין זאך אין געהיים. איך טו אלץ אפען. איך פערלייקען נישט קיין זאך, וואס איך טו. איך טו נישט קיין זאך געגען דער ראטען־מאכט.

דער פארזיצער, דער ראש רעכטאריעוו, האט אויף דעם געמאכט די ראזיגע בעמערקונג:

— יא, אונז איז בעקאנט אייער שטעלונג צו דער קאלאניזאציע. מיר ווייסען אויך וועגען אייער בריף קיין אמעריקא. מיר אנערקענען דאס און שאצען עס אפ.

לולאוו איז אבער נישט געווען גערירט. ער איז ווייטער אנגעגאנגען מיט זיינע פראגען און זיך בענומען מורא'דיג ברוטאל.

ווען דער רבי האט געפרעגט, וואס עס וועט זיין וועגען די תפילין, האט לולאוו אויף דעם נישט געענטפערט, נאר ר'האט גענומען נאכן שטרענג פארלאנגען, אז דער רבי זאל אויסטאן דעם טלית־קטן.

זיינע רוסישע חברים האבען איהם געהאלפען אין דעם.

נאר ווען דער רבי האט ערקלערט, אז ער וועט נישט ענטפערען מעהר אויף קיין פראגען, אויב זיי וועלען איהם צווינגען אויסצוטאן דעם טלית־קטן, און אז זיי וועלען דאס נאר קאנען טון מיט געוואלד, האבען זיי נאכגעגעבען און איהם מעהר נישט געמאטערט, ער זאל אויסטאן דעם טלית־קטן.

דער עלטערער סלעדאוואטעל נאכמאנסאן איז אריינגעקומען, און מיט א שמייכעל האט ער געזאגט צו לולאוו'ען:

— לולאוו, דו ווייסט, מיין טאטע האט נישט געהאט קיין קינדער, ביז ער האט געקריגען א ברכה פון ליבאוויטשער רבין. דעמאלט בין איך געבוירען געווארען...

ווען דער ערשטער פערהער האט זיך געענדיגט, איז שוין געווען שפעט ביינאכט.

און לולאוו האט געזאגט צום רבין:

— אין פיר־און־צוואנציג שעה וועט מען אייך דערשיסען.

און, אז דאס איז נישט געווען קיין פוסטע דראהונג, איז א בעווייז דער פאלגענדער פאקט:

א בעוואוסטער, איינפלוסרייכער קאמוניסט, וואס האט זיך שטארק געמיהט צו בעפרייען דעם רבין, האט געזאגט, פרייטאג, צו־מארגענס פונ'ם פערהער, צום רבינס טאכטער:

— מאליטיעס, טוט תפלה, אז דער פאטער זאל בלייבען לעבען...

ש. ע.

Dr. H. WOŁKOWYSKI

צעגעלניאנא 25, טעל. 126-87

ספעציעל ארצט פאר הויט־ און ווענערישע קראנקהייטען. מענער־שוואכע. אלטע ארס אנצינדונגען, בעהאנדלונג מיט קווארץ־שטראהלען

נעמט אן פון 8–2 נ.מ. און פון 5–9 אוו.

Dr. med.

B. Robinzon

אינערליכע און קינדער־קראנקהייטען

פעטריקאווער 10, טעל. 131-86

נעמט אן פון 8–9½ פריה און פון 3½–4½ נאכם.

Dr. med. I. WAJNBERG

Cegielniana 47, tel. 26-02

צוריקגעקעהרט

אינערליכע קראנקהייטען.

ספעציעל פאר לונגען־ און הארץ־קראנקהייטען.

בעשטראהלונגען און קינסטליכע בערג־זון.

נעמט אן אין דער היים פון 3—5 נאכמיטאג.

Dr. med. J. Lubicz

ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 41-46

קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען.

פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער.

איינענע פראצאווניע פון ארטאפעדישע אפאראטען, אזוי: הקליקעס אויף פלאטפוסען, קונסטליכע פיס, גארסעטען א. ז. וו. עמפפאנגט פון 5—7 אוו.

צוריקגעקעהרט.

דער מאלפע־מענש

(81) (סענסאציאנעלער ראמאן)

— דאס איז מיין איינציגע ערפינדונג! — האט דער אלטער משוגענער מיט שטאלץ אויסגערופען, ארומקוקענדיג זיך הינטערוויילעכץ אויף מאריסען.

יענער האט זיך אפגעקעהרט, כדי נישט צו זעהען דעם מערדערס פנים.

זיין בליק האט זיך א גליטש געטון איבער די ווענד פונ'ם קעלער, און זיך אפגעשטעלט אויפ'ן ווייטען ווינקעל.

פלוצים איז פאר זיינע אויגען דערשינען א בילד, פון וועלכען דאס בלוט איז איהם פערגליווערט געווארען אין די אדערן.

לכתחילה האט זיך איהם אויסגעוויזען, אז דאס חלומט זיך איהם, און אז די שרעק פאר'ן טויט האט ביי איהם ארויסגערופען א האלוצינאציע:

— ארעלע!

זי איז געשטאנען ביי יענער וואנד א שוואך־בעלויכטענע דורך די שטראהלען פון די לאמטערנעס, און דאס קלייד פון איהר, האט זיך איהם אויסגעוויזען, איז געוועזען פונ'ם זעלבען קאליר וואס די וואנט.

דאס איז זי געווען...

ער האט זיך אוועקגעשטעלט אויף די קני און פערצווייפעלט אויסגעשטרעקט צו איהר די נעשמירטע הענד.

לאנגוואל האט זיך ארומגעקוקט.

— א! א פרעכטיגע דאמע! — האט ער זיך א וויצעל געטון — ווי אנגענעהם! איך האב שטענדיג געחלומט צו פערענדיגען מיין קאריערע אזוי, ווי ס'האט זי פערענדיגט מיין גאטזעליגער זיידע שארל, בעת די קעניגין בכבודה ובעצמה, האט איינגעבויגען פאר איהם איהר געקרוינטען קאפ!...

ס'אראַ אנגענעהמע, פרעכטיגע בעגעגעניש!...

ער האט זיך פאמעליך געלאזט געהן צו איהר, נישט אכטענדיג אויף דעם רעוואלווער, וואס זי האט געהאלטען אין איהר האנד.

איהם איז גארנישט איינגעפאלען אז דאס מיידעל קען איהם דערהרגענען. א בשמחהדיגער שמייכעל האט געשיינט אויף זיין פנים, און די הענד זיינע האבען זיך געצויגען פריינדליך פאראויס.

— שיסט! — האט מאריס ווילד אויסגעשריגען — ווי גאט איז אייך ליב, שיסט שנעלער!

ארעלע האט זיך א ווייל געוואקעלט און אראפגעלאזט דאס צינגעל.

דער רעוואלווער האט אבער נישט אויסגעשאסען...

דער ראזיגער רעוואלווער, וועלכען זי האט געפונען אינ'ם קעלער איז געווען פערזשאווערט און דער מעכאניזם האט נישט פונקציאנירט.

זי האט זיך א קעהר געטון, כדי צו אנטלויפען אבער די הענד פון דעם אלטען האבען זי ארומגעכאפט און אוועקגעשלעפט צוריק.

— ווארט אקארשט, טייערינקע!... די אלמנה וועט באלד ווערען אנ'אלמן, און איהר וועט זיין זיין ערשטע כלה...!

ארעלע האט זיך געפרובט ארויסרייסען פון דעם אלטענס פעסטע ארעמס, אבער יענער האט זי אויפגעהויבען אויף די הענד און אוועקגעטראגען.

דאס מיידעל האט דערפיהלט, אז א מארנע אומגאַכט בעהערשט זי...

זי איז געווען ביים פולען בעוואוסטזיין, נאר איז נישט געווען ביכולת א בעוועג צו טון מיט א האנד און א ווארט ארויסצורעדען.

מאכענדיג מורא'דיגע אנשטרענגונגען, כדי אראפצורייסען די האנד־קייטלעך האט מאריס אין די געדאנקען געבעטען גאט, אז זי זאל פערלירען דאס בעוואוסטזיין,... אז דערמיט זאל זי פטור ווערען פון די יסורים פאר'ן טויט.

— פון וואנען האב איך איצט אנצוהויבען? האט דער אלטער א ברום געטון, קראצענדיג זיך אומענטשלאסען ביי יעדער פאטיליצע — אפשר וועט נאר בעסער זיין, אז די יפת תואר זאל זעהן די אנדערע דעם וועג... און אגב וועט עס איהר טאקע בעפרייען פון איבעריגע יסורים.... אבער...

ער האט פערטראכט א קוק געטון אויף דעם האלב־טויטען קערפער, וואס איז געלעגען אויפ'ן בריקעל, אויסגעגלייכט איהם, און אוועקגעלעגט דעם קאפ אזוי, אז דער האלז זאל זיין פונקט אונטער'ן מעסער.

די האנט זיינע האט אנגעריהרט דעם האלטער וואס האט געבראכט אין בעוועגונג די שרעקליכע שארף.

אבער עפעס א געדאנק איז געווען א מניעה פאר'ן אלטען.

ער האט זיך אוועקגעשטעלט און ווידער זיך אומדעצידירט געקראצט דעם ליסען שארבען.

— מילא... איהר וועט צווארטען, — האט ער זיך אפגערופען, ארונטערנעהמענדיג דעם האלב־טויטען קרבן פונ'ם בריקעל.

צו מאריס'עס אויערען האבען זיך פון דער קעלער־טיפעניש דערטראגען מארנע קלאנגען.

עמיצער איז דא ארומגעגאנגען איבער די קאטאקאמבען.

בינו לבינו האט דער אלטער ווידער געענדערט זיין בעשלוס.

ער האט אויפגעהויבען דעם פער'חלשט'ען נארגארי'ן און אוועקגעלייגט איהם ווידער אויפ'ן בריקעל.

מאריס'ן האט פערוואונדערט, וואס דער תליין האט אזוי נאכלעסיג א ווארף געטון זיין קרבן...

אין א ווייל ארום האט ער אבער פערשטאנען, וואס עס האט אפגעצויגען דעם אלטענס אויפמערקזאמקייט.

עפעס איז ארומגעקראכען אויף דער ערד פונ'ם קעלער...

עפעס גרויסעס, בעוואקסענעס, וואס האט מיט בייזע אויגען געקוקט דעם משוגענעם תליין.

די פעל פונ'ם אראנג־אטאנג איז געווען איינגעשמירט אין בלוט, און דער קאפ בעשאטען מיט גרויסען שטויב.

די חיה האט זיך אפגעשטעלט, בעשמעקט דעם קערפער, וואס איז ארונטערגעהאנגען פונ'ם בריקעל, און צארט בעריהרט מיט דער לאפע דעם באראנעט'ס פנים.

דערנאך האט זי פלינק א קעהרטועניג זיך א שלייער געטון אויף לאנגוואל'ן...

(פארטזעצונג קומט).

טעלעגראמען

נייע אנטי־יודישע אונרוהען
פון די אנטיסעמיטישע סטודענטען אין רומעניען

בוקארעשט, 18. (אטע) די סטודענטען פון אלע פאקולטעטען פון אוניווערזיטעט אין יאסי האבען ערקלערט א שטרייק. זיי פאדערען, דאס פון אלע רומענישע אוניווערזיטעטען זאלען אויסגעשלאסען ווערען אלע יודישע סטודענטען.

ס'איז אויך נעכטען געקומען צו גרויסע געשלעגען צווישען יודישע און רומענישע סטודענטען.

די רומענישע רעגירונג האט דער מאכט אין יאסי אנגעוויזען, אז די עווענטועלע אונרוהען, וואס קאנען אויסברעכען, מוזען באלד אונטערדריקט ווערען.

88 טויזענד דאלאר מזומנים
האט מען געפונען אין א גומענעם פוס פון א פארשטארבענעם פוילישען יוד

וויען, 18. (י.ט.א. טעלעגראפיש). די פוילישע געזאנדשאפט בעשטעטיגט די ידיעה וועגען די 88 טויזענד דאלאר, וואס מ'האט געפונען אינ'ם גומענעם פוס פון דעם פוילישען יוד נח גאלדבערג, וואס איז געשטארבען אין א וויענער שפיטאל.

נאכדעם ווי גאלדבערג איז געשטארבען האט די שפיטאל־פערוואלטונג אפגעשיקט גאלדבערג'ס אלע זאכען אלס פון א פוילישען בירגער צום פוילישען קאנסולאט אין וויען. ווען האט האט עדורכגעקוקט די זאכען האט מען אין דעם גומענעם פוס, וואס גאלדבערג האט געטראגען געפונען 88 טויזענד דאלאר מזומנים.

גאלדבערג האט א געוויסע צייט געלעבט אין ניו־יארק.

פרויען זאלען נישט צאהלען קיין שטייערן
ווייל זיי האבען נישט קיין וואהל־רעכט.

פאריז, 18 (ספ. טעל.) דער סאציאליסטישער דעפוטאט ברעקע האט אריינגעטראגען א פארשלאג, אז די פראנצויזישע פרויען זאלען בעפרייט ווערען פון צאהלען שטייערן, ווייל זיי האבען נישט קיין וואהל־רעכט און קענען נישט קאנטראלירען די מלוכה אויסגאבען.

דער ראט פון פרויען־פערבאנד האט צוזאמענגערופען א מיטינג, אויף וועלכען דעפ. אוריעל האט ערקלערט, אז ער וועט שטיצען דעם פארשלאג און אז דער פארשלאג האט אויסזיכטען אנגענומען צו ווערען אין פארלאמענט.

צוזאמענשטויס פון צוויי פאסאזשיר־שיפען

ניו־יארק, 18 (א.ט.א.) 90 קילאמעטער פון ניו־יארק איז פארגעקומען א צוזאמענשטויס פון 2 פאסאזשיר שיפען „אלגאקוין" און „פארט וויקטאריע". די לעצטע שיף איז אונטערגעגאנגען. די פאסאזשירען זענען אפגעראטעוועט געווארען.

א פוטער־מאשין

(„אמעריקאנקע") אין גוטען צושטאנד, בילינ צו פערקויפען.

צו ערפאהרען קאנסטאנטינער 20, וו. 64.

Dr. med. **H. Lubicz**

צעגעלניאנא 43, טעל. 32-41

ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע און מענער־שוואכע קראנקהייטען. היי זאנ מיט קוואר־ק־לאמפע (אולטרא־וויאלעט)

נעמט אן פון 8—10 און פון 5—8 אוונט.

Kino MIMOZA
ul. Kilińskiego 178.

היינט און פאלגענדע טעג!
גרויסע פרעמיערע!!!

„די לעבענס־פערשטויסענע"
(Życiowe rozbitki)

מעכטיגע דראמע.

פערשטארקטער ארקעסטער. פערשטארקטער ארקעסטער.

אנ'ארט צו שלאפען

פאר א ארענטליכען יונגערמאן, איז אבצוגעבען. צו ערפאהרען פיעטריקאווער 33 אין 2. הויף, פארטער.

אנ'ארט צו שלאפען

פאר 2 אנשטענדיגע יונגעלייט מיט בעקוועהמליכקייטען בילינ. צו ערפאהרען ביי ארבאך, קילינסקיעגא 41. 3222

א לאנגיעהריגער געוועזענער גערבטס־סעקרעטאר

שרייבט אלערליי בוטעס און קלאגעס, קלויזולעם און זאבעזפיעטשעניעס אין אלע שטעדט פון פוילען.

א גוטער ספעציאליסט אין מיליטער־ענינים

B. MANN, Piotrkowska 10.

מה שהיה הוא שיהיה, ומה שנעשה הוא שנעשה!

זא זאלסטו ווייטער קומען צו לויפען אין בעוו. רעכטסקאנסולענטען־ביורא צו ה'

מאנעלא, פיעטריקאווער 17

(זאכאדניא 52) טעל. 148-79

וואו עס ווערט ערלעדיגט און געשריבען אלערליי ביטעס: ציווילע, קארנע, האנדלאווע, אפעלאציעס, אדוואלאניעס, קלאוזולעס, זאבעזפיעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, וועגען דירות אין אורזשאנד ראזיעמטשי, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפראכען.

מיט אכטונג

מאנעלא, רעכטסקאנסולענט פעטריקאווער 17.

די מעכאנישע שלאסעריי און שווייסעריי

פיהרט אויס זעמטליכע מאשין־רעפאראטורען, שווייסונגען, צופאסונג פון מאשינען־טיילען מיט גאראנטיע און :—: געגען ביליגען פרייז :—:

J. REDER, Łódź

11 קאנסטאנטינער 11 (רוג זאכאדניא)

פריוואט־וואוינונג: גדאנסקא 20.

אכטונג, ציימונגס־פערקויפער!

די פערוואלטונג מאכט בעקאנט, אז מיטוואך דעם 25. דעצ. ד. י. 7 אווענד קומט פאר

א פערזאמלונג

אין אייגענעם לאקאל וושכאדניא 34.

טאג־ארדנונג: 1) וועגען גרינדען א לייהקאסע אויף גרינגע בעדינגונגען; 2) וועגען מעדיצינישע הילף פאר די מיטגלידער מיט וייער פאמיליע; 3) א בעריכט פון פעראיין.

מיט אכטונג די פערוואלטונג.

כ'קויף און פערקויף מעבעל

דיוואנעס, פעלצען, ניי־מאשינען, גארדעראבען, סאמאווארען א.ז.וו. און צאהל די העכסטע פרייזען

א. וויצמאן, נארוטאוויטשא 19

איז מעבעל־געוועלב

(פריוואט־וואוינונג: שענקיעוויטשא 29)

ביי מיר איז שטענדיג דא פערשידענע געניצטע מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

כ'קויף

און צאהל די בעסטע פרייזען פאר גאלד, זילבער, בריליאנטען, דיאמאנטען, פערל

ווי אויך לאמבארד־קוויטען. פלאץ וואלנאשטשי 10 (נייער מארק), 1-טער שטאק, פראנט, קאפעליוש. 690

Dr. med. LAJCHTER

צאהן־כירורג

Chor. szczęk, dziąseł, podniebienia, języka i t. p.

przeprowadził się

na ZIELONĄ 9, I p. front, tel. 149-66

od $1^1/_2$–5 po poł. 3333

Dr. med. **H. KRAUSKOPF**

אקושעריע און פרוי ען־קראנקהייטען

צעגעלניאנא 45, טעל. 113-47

נעמט אן פון 4 ביז 7 אין אווענד.

צאהן־ארצט

St. Gelberg

וואוינט יעצט

Zawadzka 14, tel. 108-33

נעהמט אן פון 10-2 און פון 4-7.

Dr. ADAM **GROSGLIK**

Al. Kościuszki 27

tel. 51-78

הויט און וועגערישע קראנקהייטען און ליבעסווייאנגעם.

נעמט אן פון 4—7 אין אווענד

Dr. med. **W. EYCHNER**

גינעקאלאג־אקושער

זגערזשער 11.

טעל. 34-72

נעמט אן פון 6—8 אווענד

DR. MED.

L. Pikielny

אוראלאג

ספעציאל־ארצט פאר נירן, בלאז און הארן־קראנקייטן

8 NAWROT 8, tel. 2,19-90

נעהמט אן פון 4—7 אווענד.

צוריקגעקעהרט.

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאקטוירים־ספעציאליסטען

זאוואדזקא 1

פאר פאר וועגערישע הויט־קראנקה. און מענער־שוואכע [illegible]

[illegible]

הייזט צ א.

Dr. med.

J. Sadokierski

סטאמאטאלאג

ספעציאל־ארצט פאר מויל־ און קיפער־כירורגיע

צאהנפלייש־קראנקהייטען

רענטגען־דיאגנאסטיק. נעהמט אן פון 3—7.

פיעטריקאווער 164, טעל. 27-83

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען

און דענטיסטישער קאבינעט.

זשעראמסקע 11, טעלעפאן 37-63

נעמט אן פון 9 פריה ביז 7 אווענד.

ד״ר אייכער נאז, האלז, אויערן קר.	$4^1/_2$—$5^1/_2$
ד״ר קערשנער קינדער־קראנקה.	9—11 $4^1/_2$—5
ד״ר שיפמאן אינערליכע קראנקהייטען	2—3
ד״ר לאבינסקי הויט און געשלעכט־קר.	$1^1/_2$—$12^1/_2$
ד״ר שמירנפלד נערווען און גמיטס קר.	1—2
ד״ר גאלדבלאט אויגען־קראנקה.	$12^1/_2$—$1^1/_2$
ד״ר חיים כירורגישע קראנקהייטען	2—3
ד״ר שפירלאווסקי פרויען־און געבורטס־הילף	$4^1/_2$—$5^1/_2$

[illegible]

אימפונגען נעגען שקארלאטין.

ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען

א רענטגען־אינסטיטוט.

ד״ר לאזשינסקי סטאמאטאלאג

צאהן־ארצט 10—1 3—6

קינסטליכע ציין, קראנקען, פאמבען א. ז. וו.

די לעטשניצע איז אויך עפען [illegible]

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען

און ערצטליך־דענטיסטישער קאבינעט

ציערסקא 17 טעל. 16-33.

ד״ר ראסקאווסקי נאז, האלז, אויערן קר.	10—11 2—3 7—6
ד״ר רווזשאנער הויט און געשלעכט קר.	10—11 1—2
ד״ר גאלדשטיין־ אויגען־קראנקהייטען פאלאק	1—2 7—8
ד״ר יאסעמאן נערווען קראנקהייטען	12—2 און נא.
ד״ר ראזענצווייג קינדער־קראנקהייטען	10-12 4-5
ד״ר מעמירסקי פרויען און געבורטס־הילף	$11^1/_2$-1 5-6
ד״ר קאנטאר כירורגישע־קראנקה.	$4^1/_2$-$5^1/_2$ נא. 1—2
ד״ר ווינבערג אינ. חקירת לונגען 12—1,	$4^1/_2$—$5^1/_2$
ד״ר סמאפעל רענטגען	12—2, 4—6
א. גראסמאשיק צאהן־ארצט	5—7
ב. ראזעס צאהן־ארצט	5—8

[illegible]

א רענטגען־אינסטיטוט

[illegible]

די לעטשניצע איז אויך עפען זונטאג ווייזט אין דער שטאט.

ערצט.־קאסמעטיש. קאבינעט

פרל. מארקוס נעהמט אן פון 5—7 אווענד

אבאנעמענטס־פרייז: אין לאדז — 5 זל. א חודש מיט אפטראגען א היים; אויף דער פראווינץ — 6 זל. א חודש; אין אויסלאנד — 8 זל.

פאר'ן אינהאלט און טערמינפון די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנטווארטליך.

די אדמיניסטראציע איז אפען בייטאג און ביינאכט.

אנאנסען־פרייז: פאר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפאלטען

אין טעקסט—40 „ „ „ „ 60— „ „ „ „ 4 „

נאכ'ן טעקסט—12 „ „ „ „ 18— „ „ „ „ 8 „

פאר א פעליטעטר־שורה: [illegible] דער שטאט 50 פראצ. טייערער. אויסל. 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. א ווארט

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman

Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.